

# Westerwolde

Jaargang 31 nr. 2

juni 2010

## Inhoud

### Redactie

Theo Hofman (eindredactie)  
Bert Roossien

### Redactieadres:

Hagedoornstraat 15  
8397 GP De Blesse  
tel. 0561 850489 (na 19 uur of in het weekend)  
e-mail: info@verenigingwesterwolde.nl

### Secretariaat en ledenadministratie

B. Roossien  
Purmerlaan 26  
9501 AX Stadskanaal  
tel. 0599-618897  
e-mail: b.roossien@streekhistorischcentrum.nl

### Penningmeester

Dhr. B. Maarsingh  
Waterschapsweg 33  
9585 PD Vledderveen  
tel. 0599-454310

Bankrekeningnr.: 3586.06.063 t.n.v.  
Vereniging voor Genealogie en Historie Westerwolde

Gironr.: 4222401  
Vanuit het buitenland:  
IBAN: NL56 PSTB 0004222401  
BIC: PSTBNL21

### Lidmaatschap

- contributie: € 20,00 per jaar, inclusief tijdschrift uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post
- donateurs: € 20,00 per jaar, met tijdschrift, toegezonden per post (alleen voor verenigingen en stichtingen)
- voor toezending van het tijdschrift buiten Europa gelden andere tarieven, informatie hierover kunt u verkrijgen bij het secretariaat

### Archief en boekencollectie van de vereniging

Streekhistorisch Centrum  
Ceresstraat 2  
9502 EA Stadskanaal  
tel. 0599-612649  
(voor leden gratis toegankelijk)

### Internet

U vindt onze vereniging op het internet:  
[www.verenigingwesterwolde.nl](http://www.verenigingwesterwolde.nl)

---

niets uit dit tijdschrift mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotografie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de redactie

---

Inhoud 29

Het verhaal achter de foto: Albert Harms Karskens ( <i>J. Boerhave - Migchels</i> )	30
westerwoldse import ( <i>J. Geertsema</i> )	32
velthuis ( <i>G. Luth</i> )	44
De tram in Ter Apel ( <i>E.A. Broekema</i> )	46
Sfeerimpressies	52
'Buirboek' van Smeerling in archief vereniging	54
Correcties en aanvullingen	55
Tijdschriften en Jaarboeken.	55

## Het verhaal achter de foto: Albert Harms Karskens

J. BOERHAVE-MIGCHELS

Wie was Albert Harms Karskens geboren 17-01-1815 te Onstwedde en overleden aldaar op 08-02-1893?

Hij was een zoon van Harm Jarkes Luring (geb.06-07-1777 te Veele (Vlagtwedde) en overleden 05-06-1869 te Onstwedde), die de familienaam van zijn vrouw heeft aangenomen en Rikste Elzes Karskens (geb. 09-12-1778 te Onstwedde en overleden aldaar op 19-01-1847).

Het onderstaande is geschreven door Albert Harms Karskens. Hij vermeldt het overlijden van zijn moeder, zijn broer Elze, zijn zuster Wubke, zijn dochter Rikste, zijn vader, zijn broer Wubbe en zijn broer Jarke.

Den 19 Januarij is onze moeder Rikste overleden. Geboren in het Jaar 1778 den 9 December overleden 19 Januarij 1847.

Den 19 Julij 1852 is onze Broer Elze overleden. Geboren in het Jaar 1804 den 26 Februarij.

Den 19 November is onze zuster Wubke overleden in het jaar 1859. Geboren in het Jaar 1820, den 4 November.

Den 15 november is onze Kind Rikste overleden in het jaar 1860. Geboren in het jaar 1858 den 14 Februarij.

Den 5 Junij is onze vader Harm Karskens overleden in het Jaar 1869. Geboren in het jaar 1777 den 6 Julij.

Den 20 April is onze broer Wubbe overleden in het jaar 1878. Geboren in het Jaar 1810 den 25 April.

Den 31 December is onze Broer Jarke overleden in het Jaar 1879. Geboren in het Jaar 1806 den 25 Mei.

Het onderstaande is geschreven door Zwaantje Karskens<sup>1</sup> (geb.30-03-1856 te Onstwedde en overleden 14-10-1944 te Ter Wupping (Onstwedde), dochter van Albert Harms Karskens. Zij vermeldt het overlijden van haar tante Albertien, haar vader, haar moeder en haar zuster.

Den 1sten Juni is Albertien Karskens overleden in 't jaar 1892 geboren in 't jaar 1808 den 1sten April. Den 8sten Februari is onze Vader Albert Harms Karskens overleden in 't jaar 1893, geboren den 17 Januari 1815.

Den 6den Juni is onze moeder Zwaantje Jans Bessembinders overleden, in 't jaar 1905, geboren den 27sten Juli 1829.

Den 29 augustus 1914 is zuster Rikste Karskens overleden, ze was geboren den 9 Januari 1868.

Bovenstaande aantekeningen vond ik op de laatste bladzijde van een kasboek waarin Albert Harms Karskens bijhield aan wie hij geld had geleend. Hoeveel geld en tegen welke rente. Bijvoorbeeld aan:

<sup>1</sup> Een kwartierstaat van Zwaantje Karskens is te vinden in het Groninger Kwartierstatenboek 2, op pagina 149



*Albert Harms Karskens (1815 - 1893)*

1. Gemeente Oude Pekel A. De som van 4000 Gulden, interest 5 percent
2. Veenschap Alteveer te Onstwedde. De som van 3000 Gulden, rente 5 percent
3. De Brandenburgmaatschappij te Onstwedde. 1 Mei 1886 De som van 1000 Gulden, rente 4,25 %. Het geheele kapitaal is Voldaan 1 Mei 1888 is betaald.
4. Gemeente Winschoten. De som van 4000 Gulden, rente 4,40 %
5. De Gemeente Onstwedde. De som van 8000 Gulden, rente 4,75 %
6. De Heeren Kerkvoogden te Onstwedde. De som van 1100 Gulden, rente 4½ percent.

Hij leende ook geld uit aan particulieren bijvoorbeeld aan:

Harm en Frederik Bessembinders, geleend de som 1100 Gulden, rente 4,50.

Harm Rusken te Oomsberg, geleend de som van 900 Gulden, rente 4,50

G. Kniphorst te Stadskanaal;

De som van 1000 Gulden, rente 5 percent

De som van 1500 Gulden, rente 5 percent

De som van 800 Gulden, rente 4½ percent

Hipoteek van S. Draadje, Stelmaker 1000 Gulden rente 4½ percent

Wed. J.B. Schomaker op de Kopstuk. De som van 1600 Gulden 4½ percent

Verder staat er vermeld aan wie hij land had verhuurd + de huurprijs per jaar.

R.J. Hofsteenge verhuurd de Kleikamp voor de som van 90 Gulden Jaarlijks, de Huur voor eerstemaal in November 1882, en eindigt in november 1887.

Menze Starke op de Hogebrug verhuurt een Kamp Land in Blijham voor de som van 85 Gulden Jaars voor de eerste maal 1 November 1885 en eindigt in het jaar 1890.

Josef Timmer de Reitsstreek Kamp verhuurd voor een Jaarlijkse som van 51 Gulden 25 cents.

Verhuurd aan Harm Bosker te Blijham een Kamp land te Blijham voor 100 Gulden.

Ook staat er vermeld aan wie hij geld had geleend voor de aankoop van een perceel land. Dat geld werd niet terug betaald maar de man moest een altijddurende pacht betalen van bijvoorbeeld tien, twintig of een ander bedrag in guldens per jaar. Een paar voorbeelden:

Jan Schoenmaker per 1 Mei pacht 80 Gulden

B. Stratingh per 1 Mei pacht 20 Gulden

De pacht van B. Stratingh is overgaan op W. Schut

J.E. Klein per 1 November 20 Gulden

Jan Hoiting per 1 Mei pacht 20 Gulden

J. Borcherts per 1 Mei pacht 10 Gulden

Wed. B. Volders per 1 Mei pacht 10 Gulden

Hendrik Haan per 1 Mei pacht 8 Gulden

R. Wubs per 1 Mei pacht 4 Gulden

Hendrik Fennema per 1 Mei 12 Gulden

H.H. Sandman per 25 Juli 28 Gulden

Uit het bovenstaande blijkt dat Albert Harms Karskens goed bij kas was en als een 'bank' fungeerde. Iets wat in die tijd (1879 – 1892) wel meer voorkwam bij welgestelden.

*Nota van de Wed. A. Karskens  
Recht van W. Wubs*

1904

Januar 13	Spiet kalk	05
April 28	3 H. P. kalk	1 95
	Was. 20 vte 1/4 x 2 Latten	1 90
	1.16 vte 1 vte. Latul = 1.14 vte 1/2 Juffer	1 04
~ 29	1/2 Juffer	55
	1/2 2.2. 1/2 1/2 vte 1/2 vte. gesch. obalen	7 38
~ 30	1.21 vte 1 x 5 vte. schroef	63
Mei 2	1/2 1/2 1/2 - 1 x 5	1 32
~ 3	Was. 22 vte 1/4 x 2 Lat	1 98
~ 4	11 vte Juffer = 1/2 H. P. kalk	8 1/2
Juni 6	2.2. 1/2 1/2 vte 1/2 vte. gesch. daler	3 78
	2.2.2 vte 1 x 2 Latten = 2.2.2 vte. tinglatten	7 9
	25 0 1/2 vte. nagels = 1/2 H. P. kalk	4 1/2
Sept 27	2.20 vte 1/2 vte. pul	2 80
	1.20 - 1/2 - Latul	90
October 29	1/2 H. P. kalk	20
Decemb 8	10 vte raam = 6 vte straallat	62
		26.82

*W. Wubs*  
1894

# Westerwoldse import

## Duitse immigranten in de gemeentes Onstwedde en Vlagtwedde in de 19<sup>e</sup> eeuw (12)

---

J. GEERTSEMA

---

### Inleiding

In het historische deel zal verder worden ingegaan op de oorzaken van de moeizame samenwerking tussen overheid en kerkelijke vrijheid. Het betreft de periode van het begin van de dieptekerstening en de relatie tussen Utrecht met het middeleeuwse dorp Groningen.

Daarop volgen de parentelen Bekker, Beckmann en Bekkering/Beckering.

Ook worden de betekenis, herkomst en verspreiding van de in het artikel voorkomende namen van elke familie kort besproken.

Mijn bijzondere dank gaat deze keer uit naar de heren A. Schomaker en H. Boon, voor hun bijdrage aan het genealogische deel.

### Historie (deel 12)

#### **6<sup>e</sup> gedeelte betreffende het onderwerp: Aspecten van machtsuitoefening door en voor de kerk(en) in relatie met die van de wereldlijke overheden**

#### **Dieptekerstening**

Bij de kerstening van Noordwest-Europa wordt wel gesproken over twee fasen. Over de eerste fase is in deze serie al herhaaldelijk aan bod geweest. Dit is de fase van het verplicht moeten overnemen van de uiterlijke kenmerken van het christelijke geloof. Het was een soort van koppelverkoop. Of men het nu uit overtuiging deed of niet, het was niet vrijblijvend. Toch bleek vaak dat in de uithoeken van dit gebied en zeker in het toenmalige vrij grote Friese gebied, er veel ruimte bleef om de eigen traditionele godsdienst nog gedeeltelijk in ere te houden. Maar tegen het einde van de 10<sup>e</sup> eeuw ontstonden er ook in het Friese gebied meer kerken. In onze provincie begon dat in een periode waarin er ook sprake was van kleinschalige ontginningen vanaf de oudste wierden langs de Hunze en de kust. Door een grootschaliger aanpak een halve eeuw later ten aanzien van ontginning, ontwatering en bedijking, werd het beter mogelijk om permanent te gaan wonen in de nieuw ontgonnen gebieden. Daarmee ging gepaard een toename van kerken en vorming van parochies. Veel van de huidige oude Groninger kerken hebben houten voorgangers gehad. De houten kerken leken nog veel op boerderijen die men toentertijd bouwde. Zelfs in de 11<sup>e</sup> en 12<sup>e</sup> eeuw werden er nog houten kerken gebouwd, maar geleidelijk aan werden ze steeds meer van tufsteen gemaakt.

Deze aandacht voor het concretiseren van bouwwerken voor geloofsbeoefening en het organiseren van structuren daaromheen in de vorm van parochies maakte het gemakkelijker om het christelijke geloof ook dieper ingang te doen vinden. Ter ondersteuning van deze ontwikkeling ging men in deze periode gebruikmaken van de invloed die eigen heiligen konden hebben op de parochianen. Heiligen werden sowieso als voorbeeld gesteld ter navolging. Het contact zoeken met hen via gebeden zou vrede en genezing kunnen schenken. Maar als men in een bepaalde regio ook nog een eigen heilige had dan zou dat nog meer het geloof kunnen stimuleren. Volgens Van Schaik in "Geschiedenis van Groningen" zou Walfrides van Bedum deze rol voor ons noordelijk deel van de provincie hebben gespeeld. Genoemd schrijver vermoedt dat het verhaal, dat Walfrides is meegevoerd door de Vikingen, gemarteld en gedood, pas veel later, na een lange periode van mondelinge overlevering is opgetekend door de kerkelijke overheid ten dienste van bovengenoemd doel, namelijk om het volk tot een intensere vorm van geloofsbeleving te laten komen. Walfrides' voorbeeld van martelaarschap, de wonderen die er gebeurden bij het kerkje dat was gebouwd rond zijn voormalige bidcel en bij de grafkapel die men had opgetrokken bij het huis van Walfrides' vermoorde zoon zorgden voor een toenemend aantal pelgrims in Bedum.

De bevolking kon zich nu spiegelen aan een 'eigen' christelijke leider, zonder dat men terug zou moeten vallen op de dappere verhalen van de grote heidense voorgangers.

Verschillende leiders – geestelijken enerzijds en wereldlijke leiders die overgegaan waren naar het christendom anderzijds - probeerden gebruik te maken van hun positie. Toen na de Karolingische periode de Duitse koningen meer greep wilden krijgen op het verafgelegen Friese gebied, is daar door alle partijen op een zodanige manier mee omgegaan dat het eigen belang en dat van eigen achterban het best gediend werd.

### Relatie Utrecht en stad Groningen

In het jaar 1025 liet Koenraad II (zie jrg. 30, nr.2. juni '09, p. 50) naar aanleiding van zijn bezoek aan bisschop Adelbold van Utrecht een nieuwe akte schrijven waarin de schenking van een groot deel van graafschap Drenthe aan de Utrechtse bisschop door zijn voorganger Hendrik II, wordt bevestigd.

Koenraad II had aan het einde van zijn leven erg veel last van jicht, die tot allerlei complicaties ging leiden - misschien in combinatie met de gevolgen van een pestepidemie – waardoor hij tijdens de Pinkstervieringen in de toenmalige Friese stad Utrecht het tijdelijke met het eeuwige verwisselde. Hendrik III, die zelf erg godsdienstig was, wilde zoveel mogelijk alle noodzakelijke rituelen in acht nemen, om nog zijn persoonlijke aandeel te leveren aan het zielenheil van vader Koenraad. Zijn lichaam werd naar Speyer (of Spiers, liggend in het huidige Rijnland-Palts) gebracht en daar bijgezet, terwijl zijn hart en ingewanden in de Utrechtse St. Maartenskerk werden begraven. Tijdens de tocht naar Speyer, werd zijn lichaam in een aantal grote kerken opgebaard.

De stad Speyer kreeg op de dag van de uiteindelijke ter aarde bestelling allerlei privileges toebedeeld. Met gouden letters werd de inhoud van de brief waarin deze vrijheden zijn beschreven, boven de toegangsdeuren van de dom aangebracht.

Door de medewerking van bisschop Bernold van Utrecht werd de St. Maartenskerk (voorloper van de Dom) aldaar het centrum van een kruis van kerken. Rondom deze kerk, waarin dus hart en ingewanden waren begraven, begon Bernold al vrij snel met het uitvoeren van het plan om vier kerken te laten bouwen die met elkaar een kruis vormden. Koning Hendrik III beloofde Bernold voor deze inzet een jaar later al, door hem een landgoed in de nederzetting Groningen te schenken. Groningen was toen het noordelijkste dorp van het graafschap Drenthe, liggend op het uiterste puntje van de Hondsrug.

Een dergelijke schenking door een koning of keizer paste in het vaker genoemde beleid om het gezag over hun gebieden over te dragen aan geestelijken die om celibataire redenen geen wettige kinderen konden krijgen, zodat de wereldlijke heerser steeds opnieuw een volgende betrouwbare, deskundige en toegewijde opvolger kon benoemen. De bisschop van Utrecht speelde daarin een belangrijke rol.

Niet alleen de angst om zijn totale bezit versnipperd te zien geraken, maar ook het toezicht houden over het immense gebied was per definitie onmogelijk, vanwege het feit dat de keizer nooit op één vaste plek resideerde, maar voortdurend rondtrok met zijn hele hofhouding van het ene tijdelijk onderkomen naar het andere.

De hier besproken vorm van belenen wordt wel het Duitse rijkskerkensysteem genoemd.

*(Wordt vervolgd)*

## Gegevens per familie: (deel 12)

### Familie Bekker uit Utrecht

(Oost-Groningse familie, waarvan één tak in Zuid-Westerwolde woonde)

**Willem Bekker** (van Utrecht; wever; begr. Nieuw Beerta 22.12.1798) huwt op 7.10.1787 te Oude Pekela met **Anna Jans Pot** (doop Oude Pekela 11.2.1753; dochter van Jan Jans en Aaltje Ulbens Pot, die gehuwd zijn op 2.4.1752 te O.Pekela.

Anna is weduwe van Adolph Hendriks, doop van hun tweeling Aaltje en Hillechijn op 15.9.1782 te Oude Pekela.

A-1 **Jan Willems Bekker / Pot** (\* Oude Pekela 31.10 1788; boerenknecht; ov. Oude Pekela 19.12.1846) huwt op 5.9.1819 te Winschoten met **Gepke Elzes Kremer** (\* Bellingwol-

derschans 14.1.1798; arbeidster 1866, dienstmeid; dochter van arbeider Elze Aikes Kremer en Marieke Eilders / Alderts).

- a. **Anna Jans Bekker** (\* Oude Pekela 18.3.1821; dienstmeid; ov. Nieuweschans 9.7.1896) huwt op 15.6.1847 te Oude Pekela met **Andries Gosses Slik** (\* Veendam 6.12.1820; arbeider, schipper; zoon van arbeider Gosse Kornelis Slik en Hillechien Jakobs).
- b. **Marieke / Maria Jans Bekker** (Oude Pekela 5.9.1824; arbeidster; ov. Nieuwe Pekela 19.6.1902) huwt (1<sup>e</sup>) op 18.8.1853 te Oude Pekela met **Jan Adams(!) de Vries** (\* Nieuwe Pekela 3.12.1819; arbeider; ov. Nieuwe Pekela 13.7.1854; zoon van arbeider Hindrik Sibolds de Vries en Trientje Jans) en huwt (2<sup>e</sup>) op 25.1.1866 te Nieuwe Pekela met **Jan Raadjes Eilders** (\* Stapelmoor, D. 1811 ca.; arbeider; ov. Nieuwe Pekela 19.5.1877, 66 jr; zoon van Jan Eilders en Jantje Raadjes; wed. van Stientje Buisman).

*Kind (1<sup>e</sup>) huw. van Marieke Jans Bekker en Jan Adams de Vries:*

(1) **Jan de Vries** (\* Oude Pekela 29.8.1854, ov. Oude Pekela 10.10.1855, 1 jr.).

(2) **Jan Bekker** (kind uit onbekende relatie; \* Oude Pekela 1.9.1858; arbeider 1883/5/9/93/6/7/8/9/1901/6/14; ov. Stadskanaal 18.12.1941) en huwt (1<sup>e</sup>) op 15.4.1882 te Onstwedde met **Immechien Vos** (\* Stadskanaal 5.3.1857; arbeidster; ov. Vledderveen 19.1.1925; dochter van arbeider Harm Vos en Grietje Smit) huwt (2<sup>e</sup>) met **Johanna Docter** (\* Nieuw Buinen 13.12.1862, ov. Vledderveen 18.8.1935; dochter van arbeider Jacob Docter en Wemeltje de Veen; wed. van Douwe Vriezema).

*Kinderen uit huwelijk van Jan Bekker en Immechien Vos:*

- a) **Grietje Bekker** (\* Musselkanaal 1.12.1880; erkend als dochter door Jan Bekker 15.4.1882) trouwt op 23.4.1898 te Onstwedde met **Willem Lubben** (\* Nieuwe Pekela 6.8.1874; arbeider; zoon van Johannes Lubben en Willemina Sloots. Willem erkend door Johannes Lubben). De oudste kinderen worden te Musselkanaal / Oomsberg geboren, de volgende te Exloërmond.
- b) **Marieke Bekker** (\* Musselkanaal 26.2.1883, ov. Oomsberg 22.9.1889).
- c) **Alke Bekker** (\* Musselkanaal 2.3.1885; dienstbode) trouwt (1<sup>e</sup>) met **Bernard Beermann** en (2<sup>e</sup>) op 16.7.1921 te Onstwedde met **Jan Jalving** (\* Noordbarge, Emmen 27.8.1877; arbeider; ov. Klijndijk 17.1.1926; zoon van Harm Jalving en Elizabeth Oostingh).
  - o **Bernard Anton Beermann** (\* Emsdetten 1912 ca., ov. Mussel 28.9.1919, 7 jr).
- d) **Johannes Bekker** (\* Onstwedde ca 1887; arbeider) trouwt op 25.5.1907 te Onstwedde met **Janna Klok** (\* Veendam 19.8.1889; dochter van arbeider Willem Klok en Eeneke Barelts).
  - o **Eeneke Bekker** (\* Vledderveen ca. april 1908, ov. 19.11.1908, 7 mnd).
- e) **Marika Bekker** (\* Onstwedde 13.1.1890) trouwt op 5.9.1908 te Onstwedde met **Kasper Kaspers** (\* Gasselternijveen 24.8.1889; schipper, arbeider 1926; ov. 14.4.1947; 57 jr; zoon van arbeider Alle Kaspers en Wilhelmina Suk).
- f) **Johanna Engeltje Bekker** (\* Musselkanaal 6.5.1893, ov. 3.6.1975, begr. Stadskanaal) trouwt op 19.12.1914 te Onstwedde met **Freerk Smidt** (\* Exloermond 30.4.1891; arbeider; zoon van Tonnis Smidt en Wilhelmina Peters).
- g) **Gepke Hendrika Bekker** (\* Oomsberg 13.1.1896) trouwt op 9.10.1915 te Onstwedde met **Berend Wobben** (\* Valthermond 11.12.1888; arbeider; zoon van Klaas Wobben en Geertruida Reintsma).
- h) **Jan Tobe Harm Bekker** (\* Oomsberg 4.11.1897; arbeider) huwt op 10.7.1920 te Onstwedde met **Antje Norder** (\* Onstwedde 9.9.1899; dochter van arbeider Lubbertus Norder en Antje Winkels).

*Kinderen uit (2<sup>e</sup>) huw. Marieke Jans Bekker en Jan Raadjes Eilders:*

(3) **Gepke Eilders** (\* Nieuwe Pekela 30.3.1867, ov. Nieuwe Pekela 9.1.1884, 16 jr.).

(4) **Johannes Eilderts** (\* Nieuwe Pekela 22.8.1868; dagloner, arbeider; ov. Oude Pekela 5.4.1909, 40 jr.) huwt (1<sup>e</sup>) op 23.5.1891 te Oude Pekela met **Engeltje Baven** (\* Oude Pekela 1863/4; werkvrouw; ov. Oude Pekela 23.12.1899, 36 jr.; dochter van zeilmakersknecht Harm Baven en Heila de Groot) en huwt (2<sup>e</sup>) op 20.2.1909 te Oude Pekela met **Magretha Hensema** (\* Oude Pekela 2.9.1880, dochter van timmerman Albert Hensema en Albertje Klaar).

Albert **Hensema** stamt in de mannelijke lijn af van de familie **Hensums** uit Onstwedde: Albert **Hensema**, zoon van timmerman Luitje **Hensema**, zoon van timmerman Geert Luitjes **Hensema**, zoon van timmerman Luitje Harms **Hensema**, zoon van Harm Alberts **Hensums** van erve Hinckinck I in Onstwedde.

- c. **Elzo Bekker** (\* Oude Pekela 31.3.1827; arbeider; ov. Oude Pekela 23.12.1886) huwt op 19.5.1859 te Oude Pekela met **Elizabeth Adolfs Meinders** (\* Garnwerd 1817; stoelmatter; dochter van arbeider Adolf Stoffers Meinders en Geertje Jacobs Stad).
- d. **Willem Bekker** (\* Oude Pekela 31.3.1829, ov. Oude Pekela 29.7.1860).
- e. **Gebbina Bekker** (\* Oude Pekela 16.5.1832; daglonerse) huwt (1<sup>e</sup>) op 22.2.1866 te Oude Pekela met **Volter de Jonge** (\* Oude Pekela 1.11.1806; stoelmatter; ov. Oude Pekela 30.3.1876 zoon van zeeman Harm Wolters de Jonge en Antje Jans Witten) en trouwt (2<sup>e</sup>) op 5.8.1882 te Bellingwolde met **Jan Palts** (\* Bellingwolde 10.11.1828.; dagloner; zoon van dagloner Hindrik Brouwer Palts en Albertje Alberts Telkamp).
- f. **Elizabeth Bekker** (\* Oude Pekela 6.2.1835; dienstmeid; ov. Oude Pekela 19.04.1907) huwt op 26.3.1863 te Nieuwe Pekela met **Michiel Kaldijk** (\* Nieuwe Pekela 24.7.1842; arbeider; dagloner 1892; zoon van Jan Jacobs Kaldijk en Antje Michiels van der Tuuk).
  - (1) **Anna Kaldijk** (\* Nieuwe Pekela 6.10.1869; dienstmeid 1892; ov. Winschoten 22.2.1943) huwt op 18.6.1892 te Oude Pekela met **Volter Meis** (\* Winschoten 23.4.1870; dagloner 1892, schoorsteenveger; ov. Winschoten 15.5.1943).
    - a) **Michiel Meis** (stoker in strokartonfabriek) gehuwd op 2.7.1916 te Oude Pekela met **Trientje Bruintjes** (\* Leek 16.1.1897; dochter van arbeider Frederik Bruintjes en Antje Pijpker).
      - o **Frederik (Fré) Meis** (\* Oude Pekela 17.11.1921; o.a. stakingsleider strokarton; ov. Groningen 15.12.1992) gehuwd 4.9.1943 met **Christina Bakker** (1920).

## Familie Beckmann uit Papenburg

**Heinrich / Hendrik Beckmann** (scheepskapitein 1857) gehuwd met **Helena Rieke(n)**.

- A-1 **Lucas Beckman** (\* Papenburg 1825 ca., bakker, later koopman; ov. 15.12.1865, 40 jr.) gehuwd met **Elizabeth / Lizebeth Lammers** (\* Papenburg 20.10.1830, ov. Ter Apel 7.7.1903; dochter van Bernard J. Lammers en Helena J. Koop). Zij woonden in Ter Apelkanaal. Elizabeth trouwt (2<sup>e</sup>) op 8.11.1866 te Vlagtwedde met Antoon Kerstholt (\* Hellingum 1.12.1815; koopman 1866; bakker 1877; ov. Ter Apel 26.6.1877; zoon van wever Jurjen Kersholt en Aaltje Derks) en (3<sup>e</sup>) op 13.11.1878 te Vlagtwedde met Petrus Anthonius van der Berg (\* Utrecht 1840 ca.; kommies; zoon van Johannes Hendrikus van den Berg en Maria van Belle).
  - a. **Johann Heinrich Bernhard Beckman** (\* Papenburg 31.10.1852.; bakker, logement/hotelhouder; ov. Ter Apel 18.4.1918 ) gehuwd met **Maria Cantzen** (\* Haren, D. 1849 ca., ov. 11.9.1914, 65 jr.; dochter van Conrad Cantzen en Catharina Achter).
    - (1) **Conrad Lukas Beckman** (\* Ter Apel 6.10.1879, ov. Vlagtwedde 6.10.1897).
    - (2) **Elizabeth Beckman** (\* Ter Apel 21.1.1881) trouwt op 4.6.1907 te Vlagtwedde met **Wilhelmus Lukas Oling** (\* Veendam 6.2.1882; klerk PTT; zoon van grofsmid, machiniefabrikant Harmannus Johannes Oling en Remberta Maria Martha Bakkers).
    - (3) **Lucas Beckman** (\* Ter Apel 3.9.1882; hotelhouder) trouwt op 15.5.1918 te Vlagtwedde met **Anna Elisabeth Neiheiser** (\* Papenburg 1894 ca.; dochter van Heinrich Neiheiser en Elisabeth Schulte).
    - (4) **Anna Catharina Beckman** (\* Ter Apel 7.4.1884) trouwt op 24.11.1915 te Groningen met **Meindert Buurke** (\* Veendam 2.1.1883; commies; zoon van Geert Buurke en Marchiena Rietmeijer).
    - (5) **Adelheid Beckman** (\* Ter Apel 11.5.1886, ov. Ter Apel 12.1.1887).
    - (6) **Adelheid Beckman** (\* Ter Apel 28.7.1887) trouwt op 29.7.1912 te Vlagtwedde met **Johannes Franciscus Henderikus Steeman** (\* Onstwedde 1.6.1887; koperslager; zoon van koperslager Johannes Siverinus Bernardus Steeman en Martha Gabina Harms).

- (7) **Helena Hermina Beckman** (\* Ter Apelkanaal 24.1.1890) trouwt op 17.7.1917 te Vlagtwedde met **Theodorus Harmannus Gerhardus Dröge** (\* Winschoten 6.3.1889; grossier in tapijten; zoon van tapijten-grossier **Hermann Anton Dröge** en **Frederika Afra Smit**).
- (8) **Maria Margaretha Beckman** (\* Ter Apelkanaal 20.7.1892, ov. Vlagtwedde 29.12.1893).
- b. **Bernard Beckmann** (\* Papenburg 25.1.1855 ca., bakker, arbeider; ov. Vlagtwedde 15.4.1898, 43 jr.) trouwt op 15.4.1880 te Vlagtwedde met **Cornelia Euphemia Bogaars** (\* Coevorden 26.5.1856, ov. 's-Hertogenbosch 15.3.1929, 72 jr; dochter van Christiaan Bogaars en Margarita Adelheid Scherp).
- (1) **Lucas Beckman** (\* Ter Apel 14.2.1881; manufacturier 1914/17, koopman 1911/21; ov. Vlagtwedde 15.10.1944) trouwt op 3.5.1911 te Oude Pekela met **Alida Helena Riekema** (\* Emden 1890 ca.; dochter van arbeider Johannes Rudolf Riekema en Dorothea Charlotte Rah).
- a) **Rike Hermannus Beckman** (\* ca. nov. 1914, ov. Vlagtwedde 12.3.1915; 4 maand).
- b) **Dorothea Henderika Beckman** (\* 1914 ca., ov. Ter Apel 26.1.1921, 7 jr).
- c) **Cornelia Euphemia Beckman** (\* 1917, ov. Ter Apel 17.10.1917, 3 maand).
- c. **Lucas Beckman** (\* Papenburg 1857 ca., ov. Vlagtwedde 17.1.1860, 3 jr).
- A-2 **Anna Beckman** (\* Papenburg 1829 ca.; ov. Ter Apelkanaal 11.4.1874, 46 jr.) gehuwd op 17.2.1857 te Vlagtwedde met **Petrus Westen** (\* Oude Pekela 28.4.1825; koopman; bakker, winkelier, arbeider; ov. Weerdingermarke, gem. Emmen 4.4.1885; zoon van koopman Johannes / Jan Westen en Engelina / Engeltje Bartels; weduwnaar van Margaretha Elisabeth Perk).
- a. **Anna Engeli(e)na Westen** (\* Ter Apel 23.11.1857; ov. Emmen 27.9.1909, 51 jr.) trouwt op 23.8.1882 te Vlagtwedde met **Harmannus Johannes Plagge** (\* Veendam 9.6.1850.; kommies 1882; zoon van kleermaker Gerhardus Harmannus Leonardus Plagge en Engeltje Kaspers Smits).
- b. **Henderikus Westen** (\* Ter Apel 20.9.1859; bakker 1886) trouwt op 17.5.1886 te Vlagtwedde met **Hermannna Johanna Nienhuis** (\* Stadskanaal 19.11.1858; naaister 1886; dochter van Johannes Hermannus Nienhuis [van Noorddijk] en winkeliere Elisabeth Gesina Maria Wolterink [van Groningen]).
- c. **N. Westen** (\* / ov. Vlagtwedde 9.9.1860).
- d. **Helena Westen** (\* Ter Apelkanaal 11.2.1862).
- e. **Lucas Westen** (\* Ter Apelkanaal 6.1.1865) huwt op 20.2.1890 te Breda met **Cornelia van Vuuren** (\* Capelle; dochter van Adriaan van Vuuren en Pieterella Roomers).
- f. **Petrus Cornelis Westen** (\* Ter Apelkanaal 3.7.1867; koopman; ov. 1.5.1933, begr. Emmer Compascuum) trouwt op 24.2.1892 te Vlagtwedde met **Henderika Helena Berends** (\* Roswinkel, gem. Emmen 20.4.1871; dienstmeid; ov. 4.1.1945, begr. Emmer Compascuum; dochter van arbeider Hinderikus Berends en Helena Ninteman). Wett. 1 kind.
- g. **Joannes Franciscus Westen** (\* Ter Apelkanaal 29.7.1869; koopman 1879) huwt op 22.7.1897 te Valburg, Geld. Met **Maria Johanna Meeusen** (\* Valburg 1873 ca.; dochter van Arnoldus Meeusen en Joanna Adriana Gidding).
- h. **Jozephus Bernardus Hermannus Westen** (\* Ter Apelkanaal 14.3.1874; ov. Ter Apelkanaal 11.7.1874; 4 mnd).

## Bekker en Beckmann: betekenis naam, verspreiding en plaatsen van herkomst

### De naam Bekker

Aangezien de oudste voorouder Bekker uit Utrecht kwam zou het mogelijk zijn dat deze naam Bekker een vernederlandsing is van een uit Duitsland komende familie Becker.

Maar is die kans groot?

- De naam Bekker komt in 1947 het vaakst voor in Midden- en West-Nederland. Van het totale aantal 1821 komt deze naam 528 x voor in Noord-Holland, 441 x in Zuid-Holland, Gelderland 363 x, Utrecht 170 x en Overijssel 103 keer. In het noorden relatief heel weinig.



- De naam Becker komt in het jaar 1947 1339 keer voor. Vooral in Midden-Nederland en Limburg, maar nauwelijks in Friesland en Drenthe. Groningen neemt t.o.v. de andere provincies een tussenpositie in.
- Volgens de site [www.familienaam.be](http://www.familienaam.be) komt in België de naam Bekker 40 x voor. Becker veel vaker, namelijk 1534 keer.

Uit bovenstaande blijkt dat de naam Bekker/Becker in het hele Nederlandstalige gebied (dus inclusief Vlaanderen) voorkomt. Dit wijst meer op een andere schrijfwijze van de naam, dus 'kk' in plaats van 'ck'.

Hieronder gaan we nog in op de mogelijke betekenissen van de namen Bekker, Becker en varianten in Nederland en België.

#### 1<sup>e</sup>. Beroepsnaam:

Volgens Frans de Brabandere zijn veel namen te herleiden tot de beroepsnaam bakker: Bae(c)ker(e), de Bacquer, de/den Bekker, (de) Becker(s), (de) Beckker, Bekkers, Beckert, Bekkeren, Bekkering(h). In het Middelnederlands kom echter ook een woord 'backer' voor dat niets te maken heeft met een broodbakker, maar met iemand die een 'bak', dat wil zeggen een boot of een veerpont voortbeweegt. Ook bestaat nog de familienaam Steenbakker. Deze komt in 1947 183 keer voor, maar bijna uitsluitend in Noord-Holland en in Zeeland. In Vlaanderen komt zowel Steenbakker(s) als Steenbekker(s) voor. Hier zien we dus ook beide klinkers gebruikt, zowel de 'a' als de 'e'.

Wij kunnen stellen dat Bekker en Becker in het Nederlandstalige gebied vaak namen zijn die via een dialect of in een periode waarin onze taal nog niet gestandaardiseerd was wijzen op het beroep van bakker.

#### 2<sup>e</sup>. Plaatsnaam:

In Nederland en Vlaanderen komen allerlei familienamen voor waarbij de herkomst van 'beek' aangetoond kan worden. Voorbeelden zijn Beke, van der Beke, van der Becken, ter Beek, Verbeck[e(n)]. De betekenis kan te maken hebben met een beek, als een kleine rivier, of iemand die afkomstig is van een plaats, die eindigt op '-beek', zoals Hilvarenbeek.

De kans dat namen, afgeleid van een beek, in ons taalgebied hebben geleid tot een vorm Bekker of Becker lijkt niet zo groot als in Duitsland.

#### 3<sup>e</sup>. Patroniem voor deze naam?

- De voornaam Beck kan volgens A.N.W. van der Plank tot de volgende achternamen geleid hebben: Becke, Becking, Beckman(n), Becks, Beckx, Beeckman, Beecks, Beek(e)(ns), Beekens, Beekin/k, Beekam, Beekma(nn)(s), Beeks(ma), Bek(e)(n), Bekema, Bekink, Bekius, Bekk(ema), Bekken, Bekkens, Bekking/k, Bekman(n), Bekx/s, Bexkens.

In de provincie Groningen komen onder andere de volgende voornamen voor, maar steeds als meisjesnamen: Beecke, Beeke en Beke, Beek (onbekend of het een jongens- of meisjesnaam is). Beke als jongensnaam slechts 1 keer. De voornaam Beck is niet gevonden.

In geheel Nederland komt de voornaam Beek meestal als meisjesnaam voor maar af en toe als jongensnaam.

Van der Schaar noemt Beek, Beeko, Beke en Beko als jongensnamen en Beekje als meisjesnaam. Volgens hem kan dit een verkorting of een vleivorm zijn van Bert-namen, wat betekent 'stralend, glanzend of schitterend'.

In Duitsland komt Be(e)ke, zoals de vorige keer al gezegd, voor als meisjesnaam, maar dan vaak afgeleid van Elisabeth.

Uit deze opsommingen blijkt dat de achternaam Beeksma wel van een voornaam afgeleid kan zijn, maar dat is nog niet zo eenvoudig aan te tonen voor de familienamen Bekker/Becker.

De Engelse naam Becker kan 3 betekenissen hebben: 1<sup>e</sup>. (Brood)Bakker, 2<sup>e</sup>. Iemand die producten bakt van klei by, en 3<sup>e</sup>. Iemand die houwelen of hakken maakt of gebruikt.

## De naam Beckmann

### 1<sup>e</sup>. Beroepsnaam

Beckmann kan afgeleid zijn van Beck(e). In het vorige artikel (jrg. 31, nr.1, mrt.2010, p.22) hebben we reeds gezien dat Beck(e) ook bakker kan betekenen. Beckmann kan dus een nakomeling van een bakker zijn.

#### 2<sup>e</sup>. Plaatsnaam

Ook hier geldt hetzelfde als wat vermeld is in het vorige artikel. Dus iemand die aan een beek woont of uit een plaats komt met de naam Beck(e). In het Nederlandse taalgebied zouden wij de naam Beckmann gelijk kunnen stellen aan Beekman.

#### Frequentie en verspreiding

De naam Beckmann komt in Duitsland bijna alleen voor in bepaalde regio's van Nedersachsen en Nordrhein Westfalen. Beckmann komt in Duitsland veel minder voor dan Becker. Qua frequentie staat Beckmann op plaats 215.

Beckmann kwam in 1947 182 keer voor in Nederland. In Zuid-Holland 70 x, Noord-Holland 32 x, Gelderland 27 keer. Samen hebben deze 3 provincies al bijna 71% van het totaal. Groningen 5 x, Friesland 5 x en Drenthe geen enkele keer. In de gemeenten Onstwedde en Vlagtwedde kwam de naam Beckmann toen al niet meer voor.

In 2007 is dit aantal in Nederland totaal 227 personen met als centrum Midden-Nederland.

In het Noorden komt de naam Beckmann alleen een paar keer voor in de gemeenten Groningen, Haren, Tytjerksteradeel, Leeuwarden, Heerenveen en Borger-Odoorn.

De naam Beckman kwam in 1947 143 keer voor, iets meer verspreid over Nederland, maar kwam relatief iets meer in Groningen en Drenthe voor, maar geen enkele keer in Friesland. In Groningen 18 x, waarvan 7 x in de gemeente Vlagtwedde; in Drenthe 5 keer, waarvan 4 x in de gemeente Borger.

In 2007 is dit in het Noorden lager: alleen in de provincie Groningen in de gemeenten Eemsmond en Groningen (Stad) en in Drenthe alleen in de gemeente Tynaarlo.

#### Families Bekkering(h) en Beckering(h)

*Vanwege de naamsverwantschap worden ook nog 2 families Bekkering behandeld die relaties hadden met Westerwolde.*

#### Familie Bekkering uit omgeving Minden

**Harm Frederiks Bekkering** gehuwd met **Maria Hindriks**.

A-1 **Frederik Harms Bekkering** (\* 1754 ca. van 'Weem in Pruisisch Minden', ook Wijme of Weeme genoemd; dagloner; ov. Noordbroek 17.10.1824, 70 jr.) (1e) huwt te Zuidbroek / Muntendam op 10.12.1780 met **Marieke / Maria Lammerts** ('van de Meden') en huwt (2e) 4.4.1789 te Noordbroek met **Hindriktje Fransen** (werkvrouw; ov. 22.12.1811, 60 jr.).

*Preussisch Minden hoorde vanaf de vrede van Münster in 1648 als apart gebiedje bij het grotere geheel van Brandenburg-Pruisen. Tengevolge van de kosten van militaire bijdragen aan de voorbije 30-jarige oorlog was het Fürstbistum Minden al economisch failliet geraakt. Toen het deel ging uitmaken van Brandenburg-Pruisen kon het, omdat het nu totaal excentrisch ten opzichte van het grote centrum Berlijn lag, zich nauwelijks weer opwerken tot een welvarend gebied. Reden waarom talloze mensen dit gebied verlieten. Pas halverwege de 18<sup>e</sup> eeuw ging het weer de goede kant op, ware het niet dat door de zevenjarige oorlog die duurde van 1756 tot 1763, daar abrupt weer een einde aan kwam.*

*Kind uit (1e) huw. Frederik Harms Bekkering en Marieke / Maria Lammerts:*

a. **Harm Friderichs** (\* Zuidbroek 17.2.1781, d. Zuidbroek en Muntendam 25.2.1781).

*Kind uit (2e) huw. Frederik Harms Bekkering en Hindriktje Fransen:*

b. **Frans Frederiks Bekkering** (\* Noordbroek 6.7.1792; dagloner 1813, arbeider 1826; werkman) huwt (1e) op 8.7.1813 te Noordbroek met **Roelfien Harms (van der) Veen** (\* Noordbroek 3.1.1793; arbeidster; ov. Zuidbroek 29.9.1825, 32 jr.; dochter van dagloner Harm Hindriks Veen en Diever Jeltjes), huwt (2e) op 30.11.1826 te Zuidbroek met **Elsjen Willems Sijtses / Sietses / Turk** (\* Veendam 15.10.1797; dienstmeid, arbeidster; ov. Kib-

belgaarn 14.2.1870, 73 jr.; dochter van Willem Wilkes Turk en arbeidster Zwaantje Geerts Hak).

*Uit 1e huw.: Frans Frederiks Bekkering en Roelfien Harms van der Veen*

- (1) **Hindrik Frans Bekkering** (\* Zuidbroek 13.10.1823; arbeider 1851, landbouwer 1884) huwt op 26.5.1851 te Veendam met **Fenna / Fennigjen Harms Drent** (\* Veendam 7.3.1822; dienstmeid 1851; dochter van werkman Harm Daniels Drenth en Hindrikje Pieters Tabak).
- a) **Hinderkien Bekkering** (\* Nieuwe Pekela 27.6.1852) huwt op 12.8.1880 te Nieuwe Pekela met **Rintcius ter Veen** (\* Oude Pekela 7.3.1858; verver; zoon van koopman Pieter Eltjes ter Veen en Derkien Wubbena).
- **Pieter ter Veen** (\* Onstwedde 9.5.1881) trouwt op 25.8.1904 te Onstwedde met **Jacoba Wilkens** (\* Wildervank 6.5.1878; dochter van arbeider Berend Wilkens en Trijntje Schreuder).
  - **Henderikus ter Veen** (\* Onstwedde 19.8.1885; schipper 1910/5) trouwt op 24.3.1910 te Onstwedde met **Tjakje Brinkman** (\* Wildervank 7.11.1885; dochter van koopman Willem Brinkman en Heikien Smith).
    - **Rintcius ter Veen** (\* Wildervank ca. okt. 1914, ov. Utrecht 30.1.1915, 3 mnd).
    - **Heikien ter Veen** (\* Wildervank ca. juli 1917, ov. Wildervank 29.1.1918, 6 mnd).
- b) **Harm Bekkering** (\* Nieuwe Pekela 7.11.1855; landbouwer; Nieuwe Pekela 2.2.1945) trouwt op 20.11.1884 te Nieuwe Pekela met **Elsien Horlings** (\* Onstwedde 16.12.1853, ov. Nieuwe Pekela 13.4.1890, 36 jr.; dochter van landbouwer Harmannus Elzes Horlings en Geertruid Alberts Huiting. Elsien is een kleindochter van Elze Heijes Horlings x Elsien Harmannus, en Albert Hilverts **Huiting** x Janna Derks Scheper ). Harm hertrouwt met Engelina Heller (\* Onstwedde 19.9.1868; dienstmeid; dochter van klompenmaker Gerrit Heller en Fokje Engels).

*Uit 2e huw.: Frans Frederiks Bekkering en Elsien Willems Turk/Sijtses:*

- (2) **Willem Bekkering** (\* Veendam 23.4.1830; arbeider, binnenschipper 1866, praamschipper 1884; ov. Vlagtwedde 23.11.1910) huwt (1<sup>e</sup>) op 24.11.1860 te Wildervank met **Jantje Drent** (\* Stadskanaal 1837 ca., dienstmeid; ov. Scheemda 5.7.1865, 28 jr.; dochter van Jan Koops Drent en Trijntje Jans Poolman) en trouwt (2<sup>e</sup>) op 17.11.1866 te Oude Pekela met **Geessien van der Meer / Germain** (\* Oude Pekela 24.11.1824; dienstmeid 1866; ov. Stadskanaal 24.2.1904, 76 jr?; dochter van Tjaard Andries van der Meer / Germain en Pietje Derks Bolman).
- a) **Frans Bekkering** (\* Stadskanaal, gem. Wildervank 20.1.1861; binnenschipper 1887; ov. Tussenklappen, gem. Muntendam 24.6.1889) huwt op 24.5.1884 te Muntendam met **Dijtje Flik** (\* Muntendam 1.3.1864; dochter van timmerman Jakob Flik en Reina Keizer).
- **Willem Bekkering** (\* Oudezijl, gem. Nieuweschan 19.4.1887, ov. Martenshoek 28.7.1887).
- b) **Trientje Bekkering** (\* Winschoten 19.1.1863.; ov. Enschedé 7.11.1946) huwt op 20.3.1886 te Onstwedde met **Berend Plaggenborg** (\* Onstwedde 3.5.1861; zoon van arbeider Hindrik Plaggenborg / Plaggenburg [van Horsten] en Maria Hilgen / Hilling [van Stadskanaal]).
- c) **Elsien Bekkering** (\* Duurkenakker, gem. Muntendam 27.12.1864; ov. Duurkenakker 27.9.1881).
- (3) **Hiltjen Bekkering** (\* Veendam 28.9.1832.; buitenvaarder 1862, schipper 1868, landbouwer; ov. Nieuw Buinen 2.2.1890 ) trouwt (1<sup>e</sup>) op 30.1.1862 te Oude Pekela met **Trijntje de Jonge** (\* Oude Pekela 12.1.1837; landbouwersche; ov. Nieuw Buinen 18.5.1876; dochter van schipper Reint Tonnis de Jonge en Jantje Hindriks Hesselting) en trouwt (2<sup>e</sup>) op 22.3.1877 te Borger met **Engelina Smit** (\* Onstwedde 29.1.1841 ca.; ov. Stadskanaal 10.12.1903; dochter van vervener Sikke Pieters Smit en Neeltje Koops Boon).

*Kinderen uit huwelijk Hiltjen Bekkering en Trijntje de Jonge:*

- a) **Frans Bekkering** (\* Oude Pekela 27.7.1864).

- b) **Reint Bekkering** (\* Oude Pekela 15.12.1865).
  - c) **Elsiena Bekkering** (\* Oude Pekela ov. Oude Pekela 30.1.1868, 3 dgn).
  - d) **Willem Bekkering** (\* Oude Pekela 14.4.1869, ov. 14.7.1869 'op zee').
  - e) **Jantje Bekkering** (\* Oude Pekela 30.9.1870; ov. Oude Pekela 9.12.1940, 70 jr) huwt op 8.11.1893 te Oude Pekela met Derk te Wies (\* Oude Pekela 1866 ca.; touwslager 1893; zoon van touwslager Harm te Wies en Antje Hilgenga).
  - f) **Willem Bekkering** (\* Rosario, Argentinië 6.10.1871).  
*Kinderen uit huwelijk Hiltjen Bekkering en Angelina Smit:*
  - g) **Heltjen Bekkering** (\* Nieuw Buinen 4.1.1878; boerenknecht 1902) trouwt op 28.6.1902 te Onstwedde met **Geertje Schenkel** (\* Onstwedde 12.8.1878; dochter van Jan Schenkel en Geertje Jansen).
  - h) **Neeltje Bekkering** (\* Nieuw Buinen 2.3.1879, ov. Stadskanaal 27.12.1916, 37 jr.).
  - i) **Elsina Bekkering** (\* Nieuw Buinen 26.3.1882) trouwt (1<sup>e</sup>) op 2.2.1901 te Onstwedde met koopman **Jan Johannes Berend Niemeijer** (\* Onstwedde 8.8.1879; zoon van belastingcommies Jan Niemeijer en Mettje van Dijk); ze trouwt (2<sup>e</sup>) op 27.3.1915 te Onstwedde met **Roelf Meulman** (\* Loon, gem. Assen 8.5.1886; mijnwerker 1915; zoon van spoorwegwachter Andries Meulman en Berendina Niemeijer).
- (4) **Maria Bekkering** (\* Veendam 24.7.1835; boerenmeid; ov. Musselkanaal 28.2.1920, 84 jr.) gehuwd op 16.5.1865 te Scheemda met **Hindrik Wijkjes** (\* Noordbroek 23.9.1833; boerenknecht; arbeider; ov. Musselkanaal 25.10.1906, 73 jr.; zn van Antje Wijkjes.
- a) **Antje Wijkjes** (\* Nieuwolda 1866; ov. Musselkanaal 20.2.1919; 52 jr.) trouwt op 8.5.1886 te Onstwedde met **Jan van den Berg** (\* Windeweer 11.5.1857; timmerman 1886, arbeider; zoon van timmerman Jan van den Berg en Eltje Jager).

## Familie Bekkering uit Waldeck, Hessen

**Jacob Bekker / Becker(s)** (van Wildervank, \* Waldeck) huwt (1<sup>e</sup>) op 2.7.1709 te Franeker met **Lysbeth Hendriks**. Jacob huwt (2<sup>e</sup>) op 20.11.1712 te Wildervank met **Janna Antonij** (van Wildervank), en huwt (3<sup>e</sup>) op 6.6.1728 met **Annigien Hendrix** (van Wildervank).

Bovenstaande is een constructie op basis van gegevens uit 'Allegroningers' en de hieronder gevonden informatie:

*Ledematen Wildervank:* Op 6 oktober 1709 'angekomen Jacob **Beckers** en Lijsebeth **Hindr.**, ehelieden van Franeker'.

*Franeker Huwelijken 1909:* Vermelding ondertrouw op 15 juni 1909.

Man: Jacob **Becker** afkomstig van Franeker. Vrouw: Lysbeth **Hendriks** afkomstig van Franeker. Opmerking: Hij is geboren te Waldeck.

*Ondertrouweg. Gerecht Franeker 1700-1720:* Vermelding: Bevestiging huwelijk op 2 juli 1709. Man: Jacob Becker afkomstig van Waldek. Vrouw: Lysbeth **Hendriks** afkomstig van Groningen.

*Ledematen Wildervank:* 'Ao 1713 den 10 Martij angenomen: Janna **Antonij**, huijsvr van Jac **Becker** van Leuwarden'.

*Kind huwelijk Jacob Bekkering en Janna Anthonij:*

A-1 **Antonie Jacobs Bekkering** (van Wildervank) huwt (1<sup>e</sup>) op 5.11.1747 te Wildervank met **Lijsje Harmens** en huwt (2<sup>e</sup>) op 18.18.1754 te Wildervank met **Marchien Hendriks** (van Noordbroek).

*Kind uit 1<sup>e</sup> huw: Antonie Beckering en Lijsje Harmens:*

a. **Janna Bekkering** (d. Wildervank 2.9.1748).

*Kinderen uit 2<sup>e</sup> huw.: Antonie Bekkering en Martjen / Marchien Hendriks:*

b. **Jacob Anthony Bekkering** (d. 20.7.1755; schipper 1816; ov. Wildervank 10.8.1816) huwt op 2.12.1792 te Wildervank ? reg. Veendam met **Grietje Jans Hansen** (\* 1764 ca. winkeliese 1824; ov. Wildervank 31.12.1825; dochter van Jan Hansen).

c. **Hendrik Anthoni Bekker / Bekkering** (\* Wildervank 15.05.1757; schipper ov. Wildervank 22.8.1830, 73 jr) gehuwd met Geertruid Pieters **Boer** (\* Wildervank 1767 ca., ov. Wildervank 29.7.1852, 85 jr.).

(1) **Pieter Hendriks Bekkering** (\* Wildervank 1790 ca., ov. Wildervank 6.4.1863, 73 jr) huwt (1<sup>e</sup>) met **Marijke Pieters Boer** en huwt (2<sup>e</sup>) met **Marchien Pieters Boer**.

- (2) **Anthony Hindriks Bekkering** (\* Wildervank 23.12.1792; zeeman 1818 ov. Wildervank 5.12.1868, 75 jr.) huwt op 28.12.1818 te Wildervank met **Geesien Christiaans Slof** (\* Wildervank 11.7.1790; dochter van schipper Christiaan Willems Slof en Annechien Harms).
- (3) **Harmke Hindriks Bekkering** (d. Wildervank 1.7.1796; ov. Wildervank 27.3.1864, 67 jr) huwt op 7.1.1822 te Wildervank met **Hindrik Berends Zuidema** (\* Veendam 15.3.1795; schipper; zoon van Berend Bennes en Oske Hindriks).
- (4) **Jacob Hindriks Bekkering** (\* Wildervank 14.3.1802; zeeman) huwt (1<sup>e</sup>) op 19.1.1829 te Wildervank met **Jantje Pieters Koops** (\* Wildervank 24.1.1810; zoon van touwslager Pieter Kornelis Koops en Jantje Pieters) en huwt (2<sup>e</sup>) met **Ulrica Cathrina Leisewitz** (\* Brake, D.; dochter van Carl Gottfried Leisewitz en Petronella Rottgans).
- (5) **Eilt Hindriks Bekkering** (\* Wildervank 21.1.1805; zeeman 1828) huwt op 16.12.1828 te Wildervank met **Stijntje Hindriks Schuur** (\* Wildervank 25.12.1811; dochter van landbouwer Hindrik Roelfs Schuur en Hindrikje Manuels).
- (6) **Klaas Hendriks Bekkering** (\* Wildervank 3.2.1809; schipper 1831, scheepskapitein 1857; ov. 24.7.1857, begr. Elseneur / Helsingor, boven Kopenhagen; 48 jr.) huwt op 14.7.1831 te Wildervank met **Trijntje Engberts Blaauw** (\* Veendam nov. 1809; dochter van blauwverver Engbert Hindriks Blaauw en Trijntje Harms).
- d. **Klaas Antonie Bekker / Bekkering** (d. Wildervank 4.10.1761; bakker; ov. Wildervank 20.2.1850, 90 jr) gehuwd december 1785 te Wildervank / reg. Veendam 20.11.1785 met **Hinderkien Gokkes** (\* Veendam 1766 ca.; ov. Wildervank 9.10.1817; 51 jr).
- (1) **Antonie Klasens Bekkering** (\* Wildervank 22.10.1786; zeeman) huwt op 25.11.1816 te Wildervank met **Annechien Okkes Reussien / Reusje** (\* 6.1.1793; dienstmeid; dochter van schipper Okke Hindriks Reussien en Geessien Reimts).
- a) **Klaas Antonie Bekkering** (\* Wildervank 23.7.1825; boerenknecht, landbouwer; ov. Musselkanaal 14.5.1923) gehuwd op 21.5.1862 te Veendam met **Geertruida van der Wijk** (\* Hoogezand 1833 ca., ov. Vlagtwedde 12.12.1905; dochter van Klaas Alberts van der Wijk en Sjouke Freerks Boer(e)ma).
- o **Antonie Bekkering** (\* Nieuwolda 19.4.1863, landbouwer; koopman) gehuwd op 28.5.1887 te Vlagtwedde met **Antje Veldhuis** (\* Vlagtwedde; dochter van landbouwer Berend Veldhuis en Gepkea Kraai).
- **Geertruida Sjoukina Bekkering** (\* Vlagtwedde) trouwt op 4.5.1921 te Onstwedde met **Johannes Adrianus Steenmeijer** (\* Groningen, koopman; zoon van fotograaf Johannes Adrianus Steenmeijer en Geesien de Vries).
- **Gepkea Bekkering** (\* Onstwedde) trouwt op 4.5.1921 te Onstwedde met **Teunis Branbergen** (\* Onstwedde, fabrikant, zoon van Jan Branbergen en Jantina Wiegman).
- o **Klaas Bekkering** (\* Borgercompagnie, Veendam 14.10.1865, landbouwer; ov. Musselkanaal 10.4.1946, 80 jr) trouwt (1<sup>e</sup>) op 9.5.1891 te Borger met **Sjoukje Wind** (\* Wildervank 17.10.1862, ov. Jipsingboermussel 6.2.1892; dochter van Daniel Wind en Freerkje van der Wijk) en trouwt (2<sup>e</sup>) op 1.7.1893 te Vlagtwedde met **Morke Buining** (\* Anloo, dochter van Herman Buining en landbouwersche Doetje Doorenbosch).
- Kind uit 1<sup>e</sup> huw.:
- **Geertruida Klazina Bekkering** (\* Jipsingboermussel 23.1.1892; ov. Vlagtwedde 24.5.1897; 5 jr).
- Kind uit 2<sup>e</sup> huw.:
- **Doetje Bekkering** (\* Vlagtwedde 8.7.1894) trouwt op 3.5.1912 te Vlagtwedde met **Jan Middelkamp** (\* Vlagtwedde 14.5.1889, landbouwer 1912; zoon van landbouwer Hendrik Middelkamp en Jantje van Klinken).
- **Klazina Geertruida Bekkering** (\* Vlagtwedde 5.10.1896) trouwt op 6.5.1920 te Vlagtwedde met **Jan van Wijk** (\* Emmen 1895 ca; landbouwer; zoon van landbouwer Harm van Wijk en Dina Kuper).
- (2) **Gokke Klasens Bekker** (d. aug/okt 1789 Wildervank).
- (3) **Jacob Klasens Bekker** (d. aug 1792 Wildervank).

- (4) **Elsien Klaassens Beckering / Bekkering** (\* Wildervank 31.5.1795) huwt op 29.10.1821 te Wildervank met Poppe Lammerts **Schoonbeek** (\* Wildervank 10.8.1788; dochter van Lammert **Jans** en Hindrikje **Hillebrands**).
- a) **Hinderkien Schoonbeek** (\* Wildervank, ov. Stadskanaal 10.10.1847; 23 jr.; dienstmeid).
- (5) **Hendrik Klaassens Bekkering** (\* Wildervank 12.8.1798; *broodbakker*) huwt op 27.5.1828 te Wildervank met **Jantje Hendriks Meijering** (\* Bonnen, gem. Gieten 8.7.1804; dochter van landbouwer Hendrik Meijring en Roelfje Hendriks).
- a) **Hendrik Bekkering** (\* Wildervank 6.9.1836; fabriekswerker) gehuwd op 14.6.1861 te Borger met **Aaltje Dusseljee** (\* Oude Pekela 25.1.1836; dochter van Take Geerts Dusseljee en Lammechien Freerks op Heikens).
- o **Klaas Hendrik Bekkering** (\* Borger, belastingcommies) trouwt op 15.11.1894 te Onstwedde met **Christina Engelsman** (\* Onstwedde; dochter van commissionair Jurjen Hendrik Engelsman en Swaantje Stuit).
- e. **Hillebrand Anthonij Becker** (d. Wildervank 1.10.1764).
- f. **Janna Antoni Bekkering** (d. Wildervank 25.10.1767) gehuwd met **Harm Kornelis Jonker** (ov. Wildervank 16.1.1822, 50 jr).
- g. **Jan Anthonie Bekker** (d. Wildervank 1.7.1770).
- h. **Sijmen Anthonie Bekker** (d. Wildervank 2.5.1773).
- i. **Sibelt Anthonij Bekker / Bekkering** (d. 23.4.1775 Wildervank)

## Betekenis naam Bekkering / Beckering

Deze naam, met al zijn spellingsvarianten, is een afleiding van Becker. De '-ing'-vorm komt vooral in het van oorsprong Saksische gebied voor, dus ook veel in Westerwolde. Deze uitgang kan bijvoorbeeld gekoppeld zijn aan een beroepsnaam, een naam van een boerderij, of een gebied. Het geeft altijd een soort relatie aan; iemand of iets dat behoort tot een persoon of zaak.

Als Beckering afgeleid is van het beroep bakker, dan kan Beckering dus betekenen: van de bakker. Slaat het op iemand die woonde aan of bij een beek, dan is het iemand die behoort tot de familie die aan die beek woonde. Het kan natuurlijk zijn dat de betekenis van de naam Becker al verdwenen was, toen de uitgang '-ing' eraan werd toegevoegd. In dat geval kun je niet verder gaan dan: iemand die behoort tot die familie Becker.

In de provincie Groningen komen een aantal families Beckering voor.

Er is bijvoorbeeld een oude familie Beckering waarin veel predikanten voorkomen.

In Duitsland komen de namen Beckering en Bekkering nu nauwelijks voor. Volgens 'www.Verwandt.de' komt Beckering slechts zo'n 122 keer voor. In afnemende volgorde: Emsland, Kreis Leer, Landkreis Osnabrück en Regio Hannover. De rest vooral ten zuiden van het Emsland. De naam Bekkering nog minder, slechts 56 keer. De top-3 is hier: Ammerland, Embden en Kreis Leer.

Opm.: De naam Beckering, Bekkering, en verwanten in de stad/prov Groningen blijkt wel een aantal keren een Duitse oorsprong te hebben.

Voorbeelden zijn:

**Albert Beckerinck**, v Haselunne x 13.5.1620 te Groningen met Harmen Janse; **Mechteld / Migtildis Beckering** (\* Haselünne) huwt op 4.11.1710 te Groningen met Jan / Joannes Rockers (\* Groningen); **Elsjen Beckering** (\* Haselünne) trouwt op 11.5.1723 te Groningen met Joseph Cramer (\* Nijenharen in Westfalen); **Gerrijt Bantjes Bekkeringh**, van Norden trouwt op 15.11.1729 te Groningen met Anna Timmermans van Groningen; **Joseph Antoon Beckering** (\* Kloppenburg; zaakwaarnemer, ov. Groningen 16.7.1832, 26 jr.; zoon van notaris Franciscus Beckering); **Hinderikus Beckering** (\* Ditzum 4.7.1823; scheepskapitein) trouwt te Groningen op 9.3.1848 met Aaltje Knoop (\* Groningen 1.7.1821; dochter van stadsschout Dijaan Jans Knoop en Jeltje Dommering); **Jakobus Beckering** (\* Greetesiel 6.5.1825; scheepskapitein) trouwt op 8.5.1851 te Groningen met Margien Nieveen (\* dochter van beurtschipper Harm Reints Nieveen en Roelfjen Jans Kamminga); **Maria Beckeringh** (\* Emden 1838 ca., ov. Groningen 10.3.1840; dochter van koopman Joseph Beckering en Elisabeth Kundell).

Per naam zou men natuurlijk nog uit kunnen zoeken of deze Beckerings werkelijk uit Duitsland kwamen, of dat zij of hun (voor)ouders daar tijdelijk hebben gewoond.

### Voorbeeld relatie tussen de namen Becker en Beckering en de vorming van de dubbele achternaam Beckering Vinckers:

(Dit is een constructie op basis van Allegroningers en het artikel "Het geslacht Vinckers" in GensNostra juni 1967)

**Hendrik / Henrich Becker** (van Wildervank; muzikant; ov. Groningen 13.5.1758) gehuwd te Groningen op 9.11.1749 (registratie Groningen 11.10.1749 met **Catharina Maria Crebas** (\* Groningen 4.8.1720; ov. Groningen 8.10.1804; dochter van Johan Adam Crebas [van Minden] en Anna Margretha **Schenbers** [van Amersfoort]).

A-1 **Johan Adam Becker / Jan (Adam) Beckering** (\* Groningen, Brugstraat, d. Mart.kerk 5.4.1754; koek(e)bakker 'voor de A-poort; ov. 14.4.1819) huwt (1<sup>e</sup>) op 10.3.1785 te Onderwierum (registratie Groningen op 5.2.1785) met **Harmina van Marum** (\* van Onderwierum, Bedum; d.28.7.1763 Noorder/Nieuwe Kerk; ov. Onderwierum 16.12.1794; dochter van Auko van Marum en Catharina Velting [br:familysearch]) en huwt (2<sup>e</sup>) op 6.10.1799 te Groningen met **Jantien Pieter Laurens Zuiderbaan** (\* 1775 ca., ov. Groningen 3.6.1847; dochter van touwslager Pieter Laurens S/Zuiderbaan en Margien Willems).

*Kinderen uit (1<sup>e</sup>) huwelijk Johan / Jan (Adam) Becker / Beckering en Harmina van Marum:*

- a. **Jan Beckering** (d. Groningen, A-kerk 15.3.1789).
- b. **Jan Beckering** (d. Groningen, A-kerk 17.4.1791).
- c. **Catrina Beckering** (\* Groningen 17.6.1792; ov. Smalingerland 11.2.1855; 62 jr) huwt op 10.8.1814 met **Johannes Meinardus Vinkers** (\* Winschoten 26.5.1794, d.1.6.1794; post-directeur; ov. IJsselmuiden; woonde te Drachten; zoon van Harko IJpsema Vinkers en Niza Crebas).

- (1) **Jan Beckeringh Vinckers** (\* Winschoten 24.10.1821; lector gymnasium, hoogleraar Engelse taal en letterkunde Academie Groningen; ov. Groningen 19.12.1891).

*Kinderen uit (2<sup>e</sup>) huwelijk Johan / Jan (Adam) Becker / Beckering en Jantien Pieter Laurens Zuiderbaan:*

- d. **Jan Beckering** (d. Groningen, A-kerk 24.12.1800).
- e. **Pieter Beckering** (d. Groningen, A-kerk 2.12.1801; ov. Groningen 1.5.1822)
- f. **Henderica Beckering** (d. Groningen, A-kerk 8.6.1803)
- g. **Hindrika Beckering** (d. Groningen 27.2.1805).
- h. **Margjen Beckering** (d. Groningen, A-kerk 25.11.1807).

### Tot slot enkele voorouders in de mannelijke lijn van oud-burgemeester van Stadskanaal Beckering van Rhijn en de vorming van deze dubbele achternaam:

#### Willemus Beckering en Gatske Mensonides<sup>2</sup>

A-1 **Agnieta Beckering** (\* IJsbrechtum 19.9.1805 huwt te Sneek op 12.7.1829 met **Auke Stam van Lankhorst** (dochter van Nicolaas Jurian Lankhorst (van Kampen) en Hendrikjen Aukes Stam [van Sneek]).

- a. **Willem Beckeringh Lankhorst** huwt te Enschedé op 29.9.1858 met **Antonia ten Cate** (\* Enschedé 1832 ca.; dochter van Berend ten Cate en Aaltjen Stevens).

- (2) **Auke Beckeringh-Lankhorst** (\* Sneek 5.7.1859; koopman 1889) gehuwd te Groningen op 1.6.1889 met **Henderica Cornelia Margaretha Janssen** (\* Groningen 24.9.1869; dochter van Hindrik Janssen en Cornelia Harmanna Ennema).

- a) **Anthonia Beckeringh-Lankhorst** (\* Sneek 1892 ca.) huwt op 25.9.1916 te Opsterland met **Cornelius Hendrikus van Rhijn** (\* Groningen 1890 ca.).
  - o **Auke Antonie Beckering van Rhijn**: burgemeester van Vierpolders en Zwartewaal, Beilen en Stadskanaal van 1977 tot 1985. (\* 26.4.1920; gehuwd op

<sup>2</sup> bron: website P. v/d Schaaf

15.9.1951 te Amersfoort met Louiza Stephania van Schelven [4.5.1921; ov. 12.4.2001, begr. Bilthoven; dochter van rector magnificus, hoogleraar Aart Arnoud van Schelven en Else Wilde).

(Wordt vervolgd)

## Velthuis

G. LUTH

### I Gerardus Velthuys (van Westerwolde)

In ons Tijdschrift 'Westerwolde' 6<sup>e</sup> jaargang nr. 1 bl. 22 staat een verslag van de inleiding van drs. O. D. J. Roemeling, dat hij op 15-12-1984 gehouden heeft voor de decembervergadering van onze vereniging.

Op blz. 23 vinden we een studentenlijst met namen van boerenzonen uit Westerwolde die aan de universiteit van Keulen hebben gestudeerd. Op die lijst vinden we:

1508 Gerardus Velthuys.

Verdere gegevens ontbreken<sup>3</sup>. Gerardus zal omstreeks 1490 zijn geboren.

Over de families Velthuis zijn uit die tijd geen gegevens bewaard gebleven.

### II Gerardus Velthusius van Westerwolde

Aan de zuidelijke muur van de St. Nicolaas- of Bovenkerk te Kampen staan op grote borden de namen van de predikanten vereeuwigd, die daar sinds in invoering van de Gereformeerde Godsdienst in 1572 de kerk hebben gediend. We vinden als nummer drie:

Gerardus Velthusius van Westerwolde 1580 – 1581<sup>4</sup>.

		Predikanten die de Hervormde Gemeente van Kampen gediend hebben		
			Gekomen van	Vertrokken naar
1	Casparus Holstechius	1578-1615	Hoogwoud	overleden
2	Sanderus Theodorus (Dircksz.)	1578-1581	Spanbroek	overleden
3	Gerardus Velthusius	1580-1581	Westerwolde	rector Kampen
4	Johan Berentsz.	1581-1584	Groningen	Dokkum
5	Henrikus Schonenburch	1581-1584	Emden (Oostfriesland)	
6	Jodokus Goijckerus	1584-1595	kandidaat	overleden
7	Georgius Nolthenius	1584-1590	Medemblik	overleden
8	Johannes Mathuisius	1591-1592		Haarlem

Dit is heel opmerkelijk want Westerwolde ging pas in 1594 over naar de gereformeerde godsdienst. Van alle kerspelen op Westerwolde is bekend welke pastoor er in 1580 zijn ambt uitoefende. Daar wordt geen Velthusius vermeld, daarom is het niet waarschijnlijk dat Gerardus in 1580 rechtstreeks vanuit een Westerswolds kerspel naar Kampen is gegaan. Mogelijk is hij een rondtrekkend hagepreker geweest, die na het verraad van Rennenberg in 1580 de wijk moest nemen.

In Duitsland kwam de Reformatie al omstreeks 1525 op gang. Mogelijk is Velthusius daar vóór 1580 ergens predikant geweest.

<sup>3</sup> Zie ook Geert Luth: (On)gepast Gedrag bl. 34

<sup>4</sup> Zie F.A. Lieburg: Repertorium van Nederlands hervormde predikanten tot 1816



In de 'lijst D.Meijer' van predikanten in Kampen vinden we op nummer vier (!):<sup>5</sup>  
*Gerardus Veldhuisius Westerwoldanus (= van Westerwolde) [1580-1581]*

De eerste termijn van zijn traktement ontving hij op kerstmis 1580, zodat hij waarschijnlijk in het najaar van 1580 zijn arbeid hier begon. Op 18 mei 1851 heeft de Stad Kampen met hem afge-rekend.

Daarna komt hij niet meer voor.

Uit 1580 zijn geen kerkenraadsaantekeningen en geen lidmatenlijsten bekend, zodat we erin moeten berusten dat verdere gegevens in Kampen ontbreken.

Interessant op 'lijst D.Meier' is de man die na Velthuisius op de lijst voorkomt:

*Joannes Bernerus Groningensis na het overmeesteren (= het verraad) van Groeningen door Ren-nenberg beroepen 1580.*<sup>6</sup>

Door deze aantekening wordt de veronderstelling dat Velthuisius om dezelfde reden uit Wester-wolde zou zijn vertrokken, niet versterkt.

### **Latijnse school**

Ds. Velthusius heeft maar kort het ambt van predikant in Kampen vervuld, want al in 1581 werd hij rector aan de Latijnse school in deze Hanzestad. Docenten aan een Latijnse school hadden allen theologie gestudeerd.

De Latijnse School in Kampen wordt al in 1302 genoemd.

De acht klassen op de Latijnse School heetten van laag naar hoog: Octava, Septima, Sexta, Quinta, Quarta, Tertia. De beide hoogste klassen: Secunda (Poësis) en Prima (Rhetorica) ontbraken vaak in kleinere steden. In Kampen ontbrak alleen de hoogste klas.

In 1581 drongen twee predikanten er op aan dat 'die Latijnsche Schoele mocht worden gere-formeert'.

In het archief van de Latijnse school wordt Velthusius niet genoemd, wel vinden we zijn moge-lijke opvolger:

Op 10-07-1581 werd Conraedt van Hardenstede rector. Diens opvolger kwam in 1584.

Mogelijk is Gerardus Velthusius tussen mei en juli 1581 vertrokken of overleden.

Bij zijn komst in Kampen zal Gerardus Velthusius minimaal 25 jaar zijn geweest en gezien de gemiddelde levensverwachting niet veel ouder dan 50 jaar. Dit maakt dat hij ongeveer tussen 1530 en 1555 zal zijn geboren.

Ook is de kans klein dat de Gerardus Velthuys uit 1508 dezelfde persoon is als de Gerardus Vel-thuisius Westerwoldanus, die in 1580 naar Kampen kwam. Hij zou in 1580 dan al zeker 90 jaar zijn geweest.

Toch is het vreemd dat we in de zestiende eeuw twee mannen vinden die Gerardus Velthuis heetten en die beiden uit Westerwolde afkomstig zijn.

In *Westerwolders en hun woningbezit van 1568 tot 1829* van het kerspel Vlagtwedde, deel II van vader en zoon Wegman, komt op blz. 54 de naam Gerardus (Geert) Velthuis niet voor. Hij zou een zoon hebben kunnen zijn van Henric ten Velthuis (geb. ca. 1520, kinderen geboren ca. 1550). Als men in hetzelfde boek op bl. 61 kijkt zou Gerardus een broer hebben kunnen zijn van Her-man ten Velthuis (geb. ca. 1540).

---

<sup>5</sup> Stadsarchief in Kampen: D. Meijer [ bibliotheek C 369]

<sup>6</sup> Stadsarchief in Kampen: D. Meijer [ bibliotheek C 369]

## De tram in Ter Apel

E.J. BROEKEMA

*Dit artikel verscheen eerder in 1987 in het tijdschrift Op de Rails (1987-11; 334-337). Gezien de waarschijnlijkheid dat onze lezers dit artikel destijds niet hebben gelezen, heeft de redactie gemeend het ook in ons tijdschrift te plaatsen. Met dank aan de heer A. Eenjes te Ter Apel.*

**T**er Apel in de uiterste zuidoosthoek van de provincie Groningen bij de Duitse grens heeft niet alleen een rijk spoorwegverleden, maar staat ook in de tramweggeschiedenis als een markant punt bekend.

Van 1915 tot het einde van de Tweede Wereldoorlog is dit een uiterst interessant centrum geweest van verschillende stoomtramwegen.

De schrijver van dit artikel heeft het voorrecht gehad zijn jeugd door te brengen in het ouderlijk huis dat pal achter het tramstation van EDS en OG was gelegen en een bijzonder goed uitzicht bood op de dagelijkse activiteiten. Naast een terugblik op de tramweggeschiedenis van deze plaats wordt een beeld geschetst van de dagelijkse gang op het tramstation.

### De geschiedenis

De eerste stoomtram welke Ter Apel bereikte, was op 10 december 1907 die van de Dedemvaartsche Stoomtramweg-Maatschappij (DSM). Zoals uit de naam blijkt, was deze onderneming in Dedemvaart ontstaan, waar op 12 oktober 1886 het eerste traject van het dorp naar het Staatsspoorstation was geopend. Met de opening van de tramlijn naar Ter Apel werd het aanlegprogramma van de DSM afgesloten, waarmee een tramnet was ontstaan dat zich uitstrekte van Zwolle naar Ter Apel en Hoogeveen.

Op 1 november 1910 werd Ter Apel eindstation van de Eerste Drentsche Stoomtramweg-Maatschappij (EDS), die was opgericht in 1903 en vanuit Hoogeveen via Emmen in de richting Ter Apel was gegroeid. Op 31 oktober 1915 werd door de Stoomtramweg-Maatschappij "Oostelijk Groningen" (OG) de verbinding Winschoten - Ter Apel tot stand gebracht.

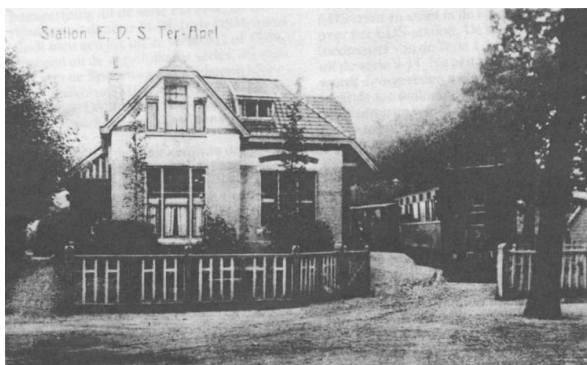
Voorafgaand aan deze drie stoomtramlijnen werd Ter Apel op 16 maart 1895 reeds bereikt door de paardentram van de Eerste Groninger Tramway-Maatschappij (EGTM), waarmee de langste paardentramlijn welke Nederland ooit heeft gekend, was voltooid. Deze lijn liep van Zuidbroek bij het spoorwegstation over Veenendam, Wildervank, Stadskanaal en Musselkanaal over een afstand van 41 km naar Ter Apel.

Alle drie stoomtramwegmaatschappijen hadden hun lijnen met dezelfde spoorwijdte van 1067 mm aangelegd en hadden aanvankelijk hun eigen eindpunt in Ter Apel. De DSM had haar eigen station ondergebracht in Hotel Stukje, later in een gedeelte van de remise van de EGTM aan het begin van de tegenwoordige Oosterstraat, terwijl ergens achteraf een houten locomotiefloods stond. Bij het begin- en eindpunt van zowel de DSM-stoomtram als de EGTM-paardentram stond genoemd hotel. De EDS had een eigen stationsgebouw met een rijtuig/locomotiefloods en watertoren nabij de Oudeweg. Het eindpunt lag echter in het bos tussen het klooster en Hotel Boschhuis.

OG had eveneens een eigen stationsgebouw in het centrum van het dorp, naast dat van de EDS. Het gebouw, en afzonderlijke watertoren en een locomotievenloods met twee standen, een werkkuil en een waterkolom waren op een zeer ruim emplacement ondergebracht. Oorspronkelijk lag het perron aan de oostzijde van het station. Deze ligging hield verband met plannen van OG om de EGTM-lijn over te nemen en te gaan exploiteren



*Ter Apel in vogelvlucht: het eindpunt van de EGTM-paardentram en de DSM-stoomtram bij Hotel Stukje*



EDS-station Ter Apel, omstreeks 1920

met gasmotortrams. Het tolhuis was daartoe reeds aangekocht van de gemeente Groningen, die veel eigendommen buiten de stand Groningen heeft en rechten kan doen gelden in de Ommelanden. Deze plannen zijn later opgegeven en het tolhuis werd weer aan de gemeente Groningen overgedragen. De verbinding in de richting van Stadskanaal verdween in 1923.

Tussen de emplacementen van de OG en EDS was reeds in 1922 een verbindingsspoor. De EDS en DSM hadden geen verbinding, ofschoon de sporen elkaar zeer dicht naderden. Zeer waarschijnlijk is de harde concurrentiestrijd tussen beide ondernemingen hiervan de oorzaak.

In 1926 werd het eindpunt van de DSM verlegd naar het station van OG, in verband waarmee dit station werd verbouwd en het perron aan de westzijde kwam te liggen. Van het oude DSM eindpunt bij Hotel Stukje werd een verbinding gelegd naar het EDS-spoor. Over dit EDS-spoor kon toen de westzijde van het OG-station worden bereikt. Een en ander werd pas na veel moeite tot stand gebracht en hierin heeft zelfs de minister een beslissing moeten nemen. De DSM-trams reden dus voortaan over een stukje EDS-spoor, waarbij het DSM-personeel voor goede wisselstanden moest zorgen. Voor zover mij bekend is hiertegen nimmer gezondigd. Uit deze tijd dateert ook de reclame, die door DSM, OG en Winschoter Expeditie-Onderneming (WEO) op blauw-gele transparanten in de tramrijtuigen werd aangebracht en die moest zorgen voor een toename van rechtstreeks vervoer met de drie ondernemingen.

Vanuit deze toestand zo rond het jaar 1928 wordt het hierna volgende beeld gegeven van de dagelijkse activiteiten.

## Een dag op het tramstation

Om half zes in de ochtend vertrekt de eerste OG-tram naar Winschoten in de samenstelling: lo-

comotief met PD<sup>7</sup> en twee BC-rijtuigen vanaf spoor 2. Om 5.44 h vertrekt de eerste DSM-tram richting Coevorden. De loc gaat tot deze plaats, maar het rijtuig gaat door naar Zwolle en draagt ook een koersbord met "Zwolle". Deze tram is samengesteld uit een loc, AB-rijtuig en een E-goederenwagon.

In de OG-trams rijden in de regel locomotieven uit de serie 15-20 of 21-24, een postbagagerijtuig uit de serie PD 41-42 en BC-rijtuigen uit de serie 21-28. In de DSM-trams vindt men een loc uit de serie 5-12 of 15-16, rijtuigen uit de verschillende series, dikwijls ook van de Spoorweg-Maatschappij Meppel – Balkbrug (MB), waarvan de exploitatie door de DSM wordt verzorgd. Bij uitzondering verscheen loc 30 wel eens in Ter Apel.

Om 7.55 h is de aankomst van de eerste OG-tram uit Sinschoten in de samenstelling loc met PD en BC-rijtuig (alleen op maandagen twee BC-rijtuigen). De tram komt binnen op spoor 2 en wordt daarna teruggezet naar spoor 3. De loc wordt nu losgekoppeld, naar spoor 2 gereden en naast het rijtuig neergezet. Met mankracht wordt de PD door conducteur en machinist naar spoor 2 geduwd en achter de loc gekoppeld. De loc met PD trekt op naar de watertoren om water te nemen en gaat vervolgens terug naar het rijtuig op deze aan te koppelen. Daarnaast wordt achteruitgereden om de op spoor 2 staande BC nog aan te kunnen koppelen. In de samenstelling loc met PD en twee BC-rijtuigen is de tram dan voor vertrek gereed.

Inmiddels loopt om 8.16 h de DSM-tram uit Coevorden binnen op spoor 1 in de samenstelling: locomotief met AB-rijtuig en E-wagen. Na het uitstappen van de passagiers begint deze te rangeren. De conducteur gaat tussen het rijtuig en goederenwagen staan met de hand aan de pin van de bekerkoppeling. De loc trekt op en de conducteur loopt mee, bij het wissel trekt hij de pin uit de koppeling, geeft een fluitsignaal waarop de locomotief en het rijtuig vlugger wegtrekken op krom spoor, gooit snel het wissel om waarna de goederenwagen op recht spoor door-

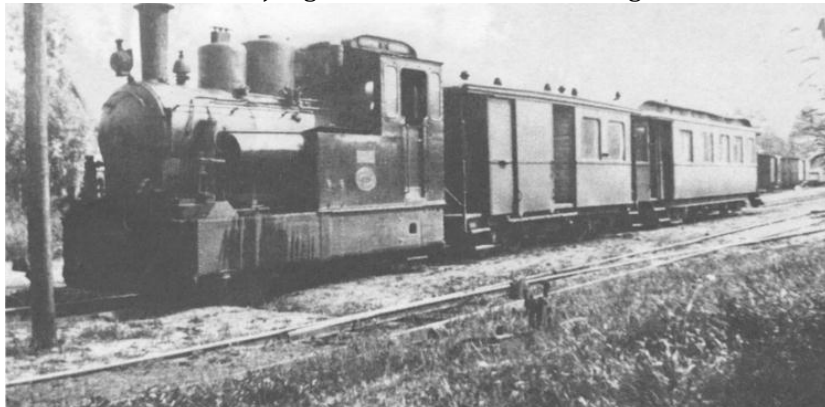
<sup>7</sup> Verklaring van de rijtuigcodes (red.):

- A = 1e klasse
- AB = gemengd 1e en 2e klasse
- B = 2e klasse
- BC = gemengd 2e en 3e klasse rijtuig
- C = 3e klasse rijtuig
- D = Bagagewagen
- E = Bagagewagen
- P = postrijtuig (PD = bagagewagen/postrijtuig)

bron: [www.mkmmodelbouwstudio.nl/treinsamenstelling.htm](http://www.mkmmodelbouwstudio.nl/treinsamenstelling.htm)

loopt. Hetzelfde spel wordt nog eens herhaald met het rijtuig. Deze betrekkelijk gevaarlijke wijze van rangeren staat bij het personeel bekend als een 'Fransmannetje'. De loc gaat eerst nog naar de watertoren om water te nemen, verzamelt vervolgens nog wat goederenwagens en de aldus ontstane gemengde tram wordt gereed gemaakt voor vertrek om 9.14 h.

Om 8.25 nadert met flinke vaart een EDS-tram en stopt in de Hoofdstraat tegenover het EDS-station. De samenstelling is: locomotief van de serie 1-10 met AB-rijtuig uit de serie 9-14. Na



*OG-tram naar Winschoten, met locomotief 20, PD en BC-rijtuig. Ter Apel 5 augustus 1940*

een kort oponthoud wordt doorgereden naar Het Boschhuis, waar de loc omloopt. Vrijwel direct gaat het weer terug en wordt in de Hoofdstraat tegenover het station opnieuw even gestopt. Volgens dienstregeling wordt om 8.25 h vertrokken naar Emmen. Opvallend hierbij is dat de EDS-loc geen water heeft genomen.

Om 10.20 h stoomt op spoor 2 een OG-tram uit Winschoten binnen. Nadat de passagiers zijn uitgestapt volgt dezelfde rangeerbeweging als tussen acht uur en half negen. Er wordt echter niet direct water genomen: het tramstel wordt eerste weer op spoor 2 gedrukt en weggezet. Daarna gaat de loc waternemen en naar de locloods voor vuur schoonmaken, rookkast uitscheppen en smeren. Het betreft hier het tramstel dat om half zes uit Ter Apel is vertrokken.

Inmiddels arriveert om 10.25 h voor de tweede keer een EDS-tram, die nu rechtstreeks het emplacement oprijdt om daar te gaan rangeren en als gemengde tram wordt gereed gemaakt voor het vertrek om 10.40 h. e rit naar Het Boschhuis wordt nu achteruitrijdend gemaakt met de conducteur op de buffer van de laatste wagen als gids.

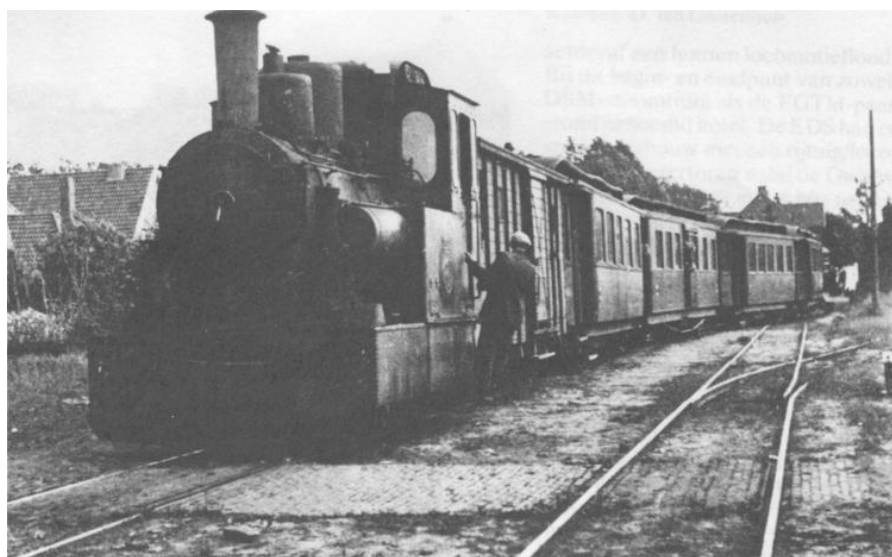
Om 11.27 h komt een DSM-tram binnen op spoor 1 met de locomotief, die om 5.44. h was vertrokken en dus heen en weer naar Coevorden is geweest. Weer wordt een Fransmannetje ge-

maakt waarna de loc naar de locloods gaat voor het dagelijkse onderhoud. Na dit onderhoud verdwijnt de loc in de loods om er even later met een zusje aan de hand weer uit te komen. Het is een koude loc die op het andere spoor weer in de loods wordt gezet. Deze machine zal de volgende dag rijden.

De OG-loc staat intussen weer voor haar tram te roken. Deze vertrekt om precies 12 uur, waarbij OG- en DSM-loc elkaar met een stoot op de fluit

groeten. Het vertrek gaat gepaard met veel condens uit de cilinderkranen. De DSM-loc krijgt intussen een nieuwe voorraad briketten. DSM en EDS stookten briketten in hun locomotieven, terwijl OG daarvoor industriekolen gebruikte. Na vastmaken moet deze tram om 13.04 h naar Coevorden vertrekken, ook weer in de samenstelling loc met rijtuig en E-wagen.

*Een lange OG-tram, bestaande uit loc 16, een bagagewagen en rijtuigen 23, 32, 26 en 28, wordt langs het perron gerangeerd; 23 juni 1940*



Omstreeks twee uur arriveert een goederentram uit Winschoten en begint terstond te reangeren. De D van de serie 54-55 wordt uitgerangeerd en de in Ter Apel staande D wordt in de tram gebracht. In de D's worden stukgoederen vervoerd en zij wisselen elke dag. Met verschillende goederenwagens komt de D uiteindelijk op spoor 4 te staan. Met de daar reeds aanwezige D en andere wagens wordt een goederentram gereedgemaakt voor de richting Winschoten, die na het water nemen van de loc kan vertrekken van spoor 2.

Om 14.10 h snelt een gemengde EDS-tram het station binnen uit Emmen. Direct wordt met de goederenwagens gerangeerd. Loc en rijtuig vormen de personentram terug naar Emmen om 14.16 h, waarmee de rit heen en terug naar Het Boschhuis wordt gemaakt.



*OG-loc 20 met post-bagagewagen en twee rijtuigen is na aankomst uit Winschoten teruggezet naar spoor 3. Links op spoor 2 staat DSM-loc 19 (4 juni 1941)*

Op spoor 2 komt om 15.30 h een OG-tram binnen waarmee weer op dezelfde manier moet worden gerangeerd als met de voorgaande trams. De zich in de PD bevindende PTT-beambte helpt nu een handje mee met het duwen omdat de tram om 15.50 h weer moet vertrekken. Een enkele keer vertrekt de tram echter met de PD achteraan als er door vertraging niet voldoende tijd meer is om in zo korte tijd om te rangeren.

Intussen is met veel geblaas, gekreun en gepiep een gemengde tram van de DSM op spoor 1 van het OG-station binnengekomen. Volgens dienst-

regeling moest deze tram negen minuten vóór de OG-tram binnen zijn. Meestal lukt dat niet: het is al mooi als de tram tot aan de locloods door kan rijden vóór het rangeren van de OG-tram. Voor het omleggen van het wissel in het EDS-spoor moest eerst worden gestopt, vandaar het vele geblaas. Na het vertrek van de OG-tram kan worden gerangeerd en worden goederenwagens uitgezet op spoor 4. Na het water nemen en het maken van een Fransmannetje staat de tram naar Coevorden weer klaar voor het vertrek om 16.05 h, de laatste verbinding naar deze stad. Opvallend is dat, ondanks de kleinste locomotieven ten opzichte van die van de andere maatschappijen, de trams van de DSM de meeste goederenwagens meevoeren.

Nadat om 18.20 h een OG-tram is aangekomen,

arriveert en vertrekt (!) om 18.25 h een EDS-tram na dezelfde bewegingen te hebben gemaakt als de tram om half negen in de ochtend. Dit is de laatste reisgelegenheid in de richting Emmen van deze dag.

De laatste OG-tram vertrekt met slechts één BC-rijtuig naar Winschoten om 19.10 h. Het tweede rijtuig blijft op spoor 2 staan tot de volgende dag.

Om 18.50 h komt eerst nog de in Ter Apel gestationeerde DSM-loc met een rijtuig en goederenwagen binnen. De loc heeft dus twee ritten naar Coevorden heen en weer gemaakt. Na een Fransmannetje, waarbij

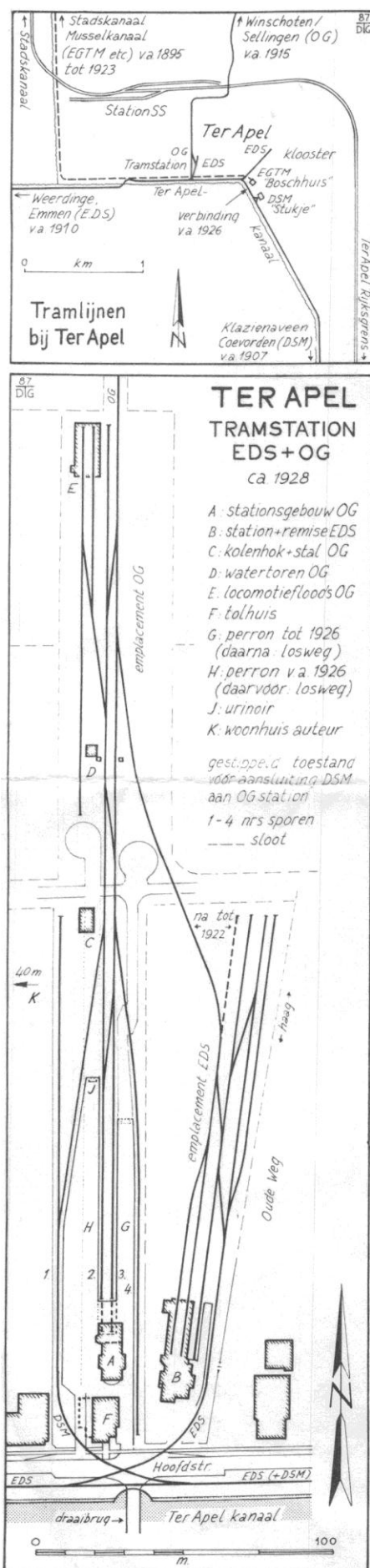
rijtuig en goederenwagen op spoor 1 achterblijven, wordt de loc naar de loods gereden en gaan machinist en conducteur naar huis.

Lange tijd blijft het nu stil op het station. Om 22.35 h komt de laatste OG-tram uit Winschoten binnen. Na de rangeerbeweging wordt de loc eveneens naar de loods gereden en voor de nacht weggezet. De conducteur gaat naar huis, maar de machinist blijft in de loods bij de locomotief.

## Andere waarnemingen

Uit het bovenstaande valt af te leiden dat OG Ter Apel vijf maal en de beide andere maatschappijen deze plaats vier maal per dag bedienden. In Ter Apel overnachtte nooit een EDS-loc met tram, waardoor hier slechts een chef en één beambte waren gestationeerd: de heren Richie en Peters. De DSM had in Ter Apel steeds een koude loc staan, die om de dag dienst ded. Er stond ook steeds een reserverijtuig. In Ter Apel stonden drie DSM-machinisten en twee conducteurs: de heren Arends, De Vries en Sassen, Baas en Delfsma. Van OG bleef 's nachts telkens een andere loc met tramstel in Ter Apel over, alsmede een extra rijtuig (met uitzondering van de nacht van zondag op maandag). Er woonden geen machinisten maar wel conducteurs: de heren Vegter en Bödeker, en het stationspersoneel: de heren Koch, Kamps en Delfsma jr. Bij deze maatschappijen was het destijds zo geregeld dat iedere machinist zijn eigen loc had, machinist Drenth had bijvoorbeeld loc 21, machinist Boomgaarden loc 16.

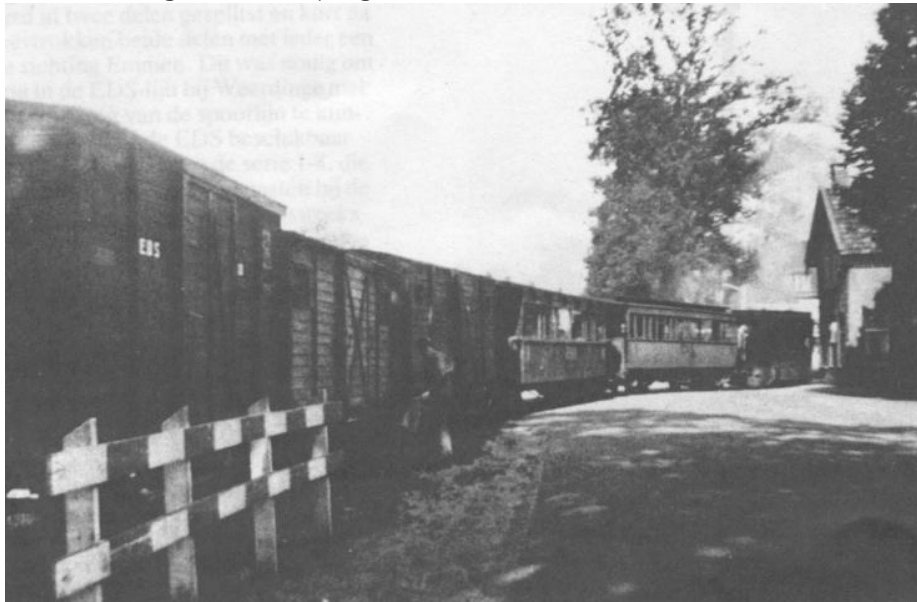
Hoogtepunten in het verkeer waren de trams voor het vervoer van werklieden (tewerkgestelde werklozen) van Winschoten naar Jipsinghuizen. Deze trams bestonden in de crisisjaren menigmaal uit vijftien rijtuigen, welke door één loc werden getrokken. Het maximaal toegestane aantal assen was daarmee



bereikt. Het rijtuigpark van OG was daarvoor niet voldoende. Aanvankelijk werden ter aanvulling rijtuigen gebruikt van de DSM, in de regel de 16 en 17, de zogenoemde 'marktrijtuigen' en twee of drie andere uit de serie 1-5 of 18-22. Na enige moeilijkheden over gebroken ruiten verschenen in deze trams drie of vier rijtuigen van de Stoomtramweg-Maatschappij Oldambt - Pekela (SOP) uit de serie 2-9, vaak ook rijtuig 10, een op een platte wagen gebouwde bak met schuifdeuren. De DSM- of SOP-rijtuigen reden steeds geheel achteraan in de tram mee. Aangezien het gehele rijtuigkonvooi van maandag tot zaterdag in Ter Apel bleef staan, kon men hier dus rijtuigen van vier verschillende maatschappijen zien.

Een ander belangrijk evenement was het vakantie-kinderfeest in Winschoten, bij welke gelegenheid de Winschoten scholieren per tram naar Emmen reisden. Achter de tram van 10.20 h, maar soms ook als extra tram, kwam dan al het beschikbare personenmaterieel van OG met een PD-wagen voor fourage en bemand met een verpleegster voor eventualiteiten, versterkt met enige EDS-rijtuigen Ter Apel binnen. Twee EDS-locomotieven van de serie 13-17 stonden al te wachten op het emplacement van OG om de tram over te nemen (De EDS wenste geen OG-locs op haar sporen!). De tram werd in twee delen gesplitst en kort na elkaar vertrokken

beide delen met ieder een loc in de richting Emmen. Dit was nodig om de helling in de EDS-lijn bij Weerdingen met daarin de overweg van de spoorlijn te kunnen nemen. De door EDS beschikbaar gestelde rijtuigen waren uit de serie 1-8, die met hun groene kleur zeer wel pasten bij de eveneens groene OG-rijtuigen. Omstreeks zes



*EDS-tram met loc 27, twee rijtuigen en enkele goederenwagens komt achteruitrijdend het stoomtramstation uit. De conducteur staat gereed om het wissel richting Emmen om te gooien. (24 juni 1943)*

uur in de avond keerden de beide trams weer terug in Ter Apel, waar zij weer als een geheel door OG werden overgenomen en naar Winschoten werden vervoerd.

## Het einde

Aangezien elders al meer is gepubliceerd over de hier genoemde tramwegmaatschappijen, kan hier worden volstaan met de vermelding dat de personentrams van de DSM op 16 oktober 1933 voor het laatst naar Ter Apel hebben gereden en dat bij de EDS in 1931 gedeeltelijk werden vervangen door autobusdiensten. De personen-

trams van OG werden in 1936 vervangen door autobussen; betrekkelijk laat in verband met de verbetering van de straatweg tussen Ter Apel en Sellingen.

In 1936 kwam een fusie tot stand tussen de EDS en de DSM: de EDS ging het gehele bedrijf exploiteren. Het tramstation werd niet meer gebruikt

en het tramverkeer (goederendienst) werd op het OG-emplacement afgehandeld.

Van belang is nog te vermelden, dat in die tijd de zogenoemde dierentuintrams hebben gereden van Winschoten naar Emmen, voortbouwende op de ervaringen met de trams van de vakantiekinderefeesten, zoals reeds hiervoor beschreven.

Na mei 1940 werden de personendiensten Winschoten – Ter Apel door OG en Emmen – Ter Apel door de EDS hervat. In

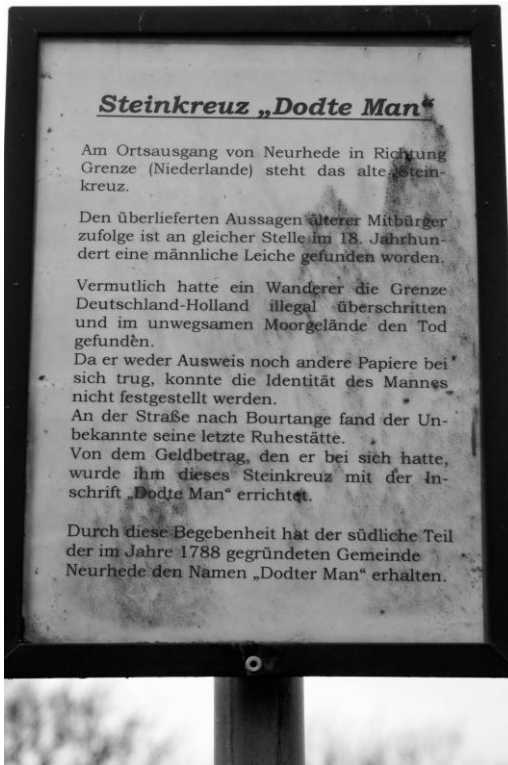
beginsel werd gereden volgens het schema waarmee de tramdiensten enige jaren daarvoor waren beëindigd, doch meer en meer aangepast. Ter Apel werd depot voor de dienst naar Emmen.

De tramlijn Ter Apel – Klazienaveen (van de DSM) werd in 1942 opgebroken. Na de Tweede Wereldoorlog is alleen de tramdienst Winschoten – Ter Apel nog tot 1948 in dienst geweest. De lijn naar Emmen was aanzienlijk beschadigd en herstel had geen zin meer.



## Sfeerimpressies

Foto's gemaakt tijdens de bijeenkomst op 13 maart 2010 in Gasthof Husman te Neurhede



met dank aan de heer J.S.A. Huizing



## Ingezonden mededelingen

### Naamsveranderingen door de eeuwen heen

22 mei 2010

Vorige week maakte ik een fietsometje Ter Apel / Laudermarke / Hanetange / Ter Apel. Ik fietste vanaf de Havenstraat – kruising Sellingerstraat over de oude spoorlijn naar de Vosseberg. Daar aangekomen richting sluis. Aan de linkerzijde de Stukken. Rechts de nieuwe bosaanplant met de naam Het Blick (= vergezicht, verg. Medenblik, bij Schoonebeek ligt ook een groot gebied met deze naam). De weg van het klooster naar het Emsland had vroeger de naam Susterenseweg en was alleen in de zomer passabel. Nu heet deze weg Poortweg, wat eigenlijk nergens op slaat, want het voormalige poortgebouw stond aan de zuidkant en deze weg ligt aan de oostkant.

Bijna bij de sluis aangekomen stond aan de rechterkant tegen het bos aan een nieuw bord met grote letters erop: "Landgoed Het Kloosterblicke". Onmiddellijk ben ik de nieuwe eigenaar gaan opzoeken. Hij vertelde mij dat hij de naam tussen de papieren had gevonden. Ik vertelde dat er een spelfout was gemaakt en dacht onmiddellijk: "Daar heb je weer zo'n Hollander". Hij vroeg of ik meekwam voor een kopje koffie. Bij zijn woning aangekomen liet hij mij een marmeren plaat zien met de naam Blicke erop. Vanwege de kosten wilde hij de naam maar zo laten.

De laatste jaren erger ik mij groen en geel aan deze 'ondeskundigheden'. Staatsbosbeheer is er koploper in. Ondanks dat ik ze een aantal keren op hun fouten heb geattendeerd, blijven ze doorgaan met 'fantasiename'. Ik zal u tonen wat er door de jaren heen allemaal veranderd is aan benamingen.

We beginnen in Ter Wisch. Van Ter Wisch naar Terapelkanaal ligt de Schaalbergerweg. Nooit van de Schaalberg gehoord, u wel? Wel ligt aan het einde van deze weg de Schaapsberg. Er zijn maar twee letters verkeerd, dus snel weer veranderen. Trouwens, halverwege deze weg ligt nog wel een berg huisvuil, is dit misschien de Schaalberg?

Vanaf Ter Wisch gaan we naar Ter Haar. Gelijk na de eerste scherpe bocht naar rechts, kunt u linksaf slaan naar de Roelage. Deze weg heet Roelageweg. Wanneer de mensen die er wonen de vraag krijgen over wat Roelage betekent, moeten ze het antwoord schuldig blijven. Vroeger was de naam Ruige Lage. Ruig is Roeg geworden, 'lage' betekent plek. Ook maar weer veranderen?

We rijden door in de richting van Ter Apel. Wanneer je de molen gepasseerd bent, zie je 1 km verder aan de linkerzijde een bosgebied. Dat is het Meebos (lage landen of bossen). De autochtone inwoners van Ter Apel spreken van het Maaibos. Ik vrees dat over honderd jaar dit bos het Meibos zal heten.

Aan de rechterzijde na de grote bocht staat de boerderij van de familie Stutvoet (De Zwiene Slop). Even voorbij de Nulweg stond vroeger aan de linkerkant de boerderij van de familie Ter Horst. Deze plaats heet ook Ter Horst, maar wordt nu Het Heem genoemd. Tussen het Meebos en de Vosseberg ligt nog een oud bosperceel met de naam De Tempel. Tempel betekent hier 'driehoek' en heeft niets te maken met een religieuze tempel. Van Het Heem komen we op de Wilpskamp. Weer helemaal fout! Daar heeft nimmer ene Wilp gewoond en ook geen wulp gevlogen. Het komt van 'Wilt zien kaampe', dus eigenlijk Wiltskamp.

Mensen doe er wat aan, laten we de oorspronkelijke namen weer in ere herstellen. Ik kan nog wel even doorgaan, maar stop er nu maar mee.

Naschrift: Mien vraauw zegt altijd tegen mie: "Win die der nait over op, most al weer òflopen, Allie". Mor ik wol toch geern dat we der wat aan deden.

A. Eenjes, Ter Apel

### 20.000 boeken verhuizen.

Meppen, voorjaar 2010. De heer H. Menke uit Rütenbrock meldt ons dat circa 20.000 boeken van de *Emsländische Heimatbund* zijn overgebracht naar een nieuw onderkomen. Tot nu toe was de bibliotheek ondergebracht in een gebouw aan de Ludmillenstrasse in Meppen. Op een etage van een warenhuis aan de Neue Markt, die voorheen gebruikt werd door de Volkshochschule Meppen, heeft de historische vereniging nu een geschikt onderkomen voor haar boekenbezit en archivalia gevonden.

De nieuwe ruimte (ca. 450 vierkante meters) is klantvriendelijk en biedt bovendien de nodige technische faciliteiten omdat de Volkshochschule hier voorheen computercursussen gaf. Het adres van de nieuwe bibliotheek is: Am Neuen Markt 1, 49716 Meppen.

---

## HISGIS

Dhr. R.M.A. Wegman maakte ons attent op de nieuwe website:

<http://www.hisgis.nl/hisgis/gewesten/groningen/groningen>

Op deze website, die op 7 mei 2010 is gelanceerd, is in navolging van het project dat in Fryslân is gestart de eerste kadastrale kaart voor de hele provincie uitgewerkt in GIS (Geografisch Informatie Systeem). Door een perceel op de kaart aan te klikken kan de bijbehorende kadastrale informatie uit ca. 1832 zichtbaar worden gemaakt. Daarnaast kunnen er een aantal historische kaarten als achtergrond worden projecteerd.

## ‘Buirboek’ van Smeerling in archief vereniging

Dankzij een mooie geste van onze penningmeester B. Maarsingh en zijn broer is onze vereniging verrijkt met een waardevol document voor ons archief. Het is het boerboek (‘buirboek’, schrijft Boele Halm, die het in 1814 aanlegde toen hij in dat jaar ‘buirmeester’ was) van Smeerling. Halm is er blijkbaar trots op: hij vermeldt dat op dezelfde pagina zelfs enkele malen, de ene keer in gewoon schrift, de andere in fraai gekrulde letters. Het boerboek was lange tijd in het bezit van de heer H. Maarsingh in Stadskanaal. Na zijn overlijden kreeg zijn zoon Bé het in eigendom. Na overleg met zijn broer besloot onze penningmeester het boerboek in januari van dit jaar te schenken aan onze vereniging.

Het bestaan van het boerboek van het gehucht Smeerling was overigens niet helemaal onbekend bij met name de oudere leden van onze vereniging. Toenmalig redacteur Jo Drok uit Stadskanaal schreef er in 1985 al een artikel over in ons blad naar aanleiding van een gesprek dat hij met de heer H. Maarsingh had.

Het feit dat dit boerboek nu deel uitmaakt van het archief van onze vereniging mag bijzonder worden genoemd. Van deze boerboeken (die destijds overal in Westerwolde werden bijgehouden) zijn er immers maar weinig bewaard gebleven.

Het ‘Buirboek’ van Smeerling lijkt op het oog op een simpel oud schriftje. Voor mensen met interesse voor de geschiedenis van de eigen streek blijkt het toch een bijzondere inhoud te hebben. Het geeft een aardige kijk op – hoe globaal dan ook – de inkomsten en uitgaven van het boerschap. Smeerling is – het is bijna overbodig om dat in onze kringen op te merken – een eeuwenoud gehucht tussen de Westerwoldse dorpen Onstwedde en Vlagtwedde.

Opvallend is dat er in deze kleine gemeenschap van eigenerfden blijkbaar maar weinig viel te noteren. Na twee pagina’s beschreven papier in het schrift is men van het jaar 1814 al aanbeland bij 1827. “Op Maaij Avond ontfangen bij het ontfangen van het Hooren 7 stuivers,” schrijft Boele Halm (Halming) in 1814, wanneer hij met het boerboek start. Met hooren wordt ongetwijfeld de boerhoorn bedoeld, waarmee de ingezetenen op de brink bijeen werden geroepen voor overleg en instructie voor het verrichten van gezamenlijke werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld het maaien van de rogge. Deze boerhoorn moet volgens een verhaal dat ik jaren geleden hoorde nog steeds bij een Westerwoldse familie aanwezig zijn.

Aardig is te lezen welk aantal paarden en beesten (koeien) een eigenerfde bezat en welke veranderingen zich in het getal periodiek voordeden. Miggel Jans Folders was in 1833 de ‘dikste’ boer van Smeerling; hij bezat 34 koeien en 6 paarden, een aanzienlijk aantal in die tijd.

Nu het boerboek van Smeerling aan ons archief is toegevoegd, kunnen onze leden er uiteraard kennis van nemen in het Streekhistorisch Centrum in Stadskanaal.

Harry Wubs

## Correcties en aanvullingen

In het artikel van J. Geertsema in het vorige nummer zijn een paar generaties niet juist genummerd:

- pag. 18: 18e regel van onderen: vervang **a** door **(1)**  
12e regel van onderen: vervang **b** door **(2)**  
6e regel van onderen: vervang **(1)** door **a**  
2e regel van onderen: vervang **(2)** door **b**
- pag. 19: 4e regel van boven: vervang **a** door **1**  
9e regel van boven: vervang **b** door **2**

Daarnaast: moet op pag. 19 op de 19e regel van boven de opmerking "ov. Musselkanaal 2.10.1973" komen te vervallen.

---

Bij het artikel van J.S.A. Huizing is in het vorige nummer op pagina 24 de verkeerde afbeelding geplaatst. In het volgende nummer zal de juiste afbeelding worden opgenomen.

## Tijdschriften en Jaarboeken.

---

*Het archief van de vereniging is geplaatst in het Streekhistorisch Centrum te Stadskanaal (naast de watertoren).*

*Inlichtingen: dhr. B. Roossien tel. 0599-612649*

*Tijdschriften en boeken worden in geen geval uitgeleend, maar zijn uitsluitend ter inzage.*

---

### Tijdschriften

#### **Gens Nostra. Maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging jrg. 65 nr 3, maart 2010.**

- M. Broers. Reizende artiesten. Parenteel van Andreas Liegois.  
A.J. Stasse. Kwartierstaat van Willem Anton Frederik (Kick) Stokhuyzen. 1930-2009. econoom, televisiepresentator en stemacteur.  
J.A.M. van Soldt. Moderne geboorte-, overlijdens- en huwelijksaktes.  
J. van Rijswijk. Statistiek als hulpmiddel voor genealogisch onderzoek.  
M. Luken-Sluis. Kwartierstaat van Adri (Ard) Schenk. 1944- fysiotherapeut, schaatser.

#### **Twente Genealogisch. Kwartaalblad van de NGV afd. Twenthe. Jaargang 26, nr. 1, 2010.**

- H. Ter Brake. Van Ter Brake naar Siebels en vervolgens Ter Heyne.  
H. Damink. De Odysee van Johannes Damink (soldaat in het leger van Napoleon 1811-1813)  
O. Huizinga. Doopsgezinden en Twente.

#### **Stad en Lande: cultuurhistorisch tijdschrift voor Groningen. Jrg. 19 nr. 1, 2010**

- W.A. van Es. Een huwelijksmedaillon uit de laat-Romeinse tijd.  
M. de Jonge. De plaatjesalbums van koffie- en theehandel Tiktak.  
A. van der Mark. Gerrit Vlaskamp, een vergeten tuinarchitect.  
A. Buursma. Een stormramp treft Zoutkamp (1807).  
J. van den Broek. Reactie op artikel van R. de Lange omtrent de omleiding van de Hunze (1321-1322) verschenen in het vorige nummer van dit blad.  
M. Molema en J. Oostinga. Padvinderij in Groningen.  
T. Scholtens. Boerderijtuinen in Art Nouveau of Jugendstil in Groningen.

#### **Emsländische und Bentheimer Familienforschung. 2009, Heft 103, Band 21**

- L. Remeling. Auf den Spuren nordwestdeutscher USA-Auswanderer durch Amerikas Mittle-  
ren Westen.  
H. Lensing. Die Grafschaft Bentheim in der landeskundlichen Forschung.  
M. Koers. Zur Geschichte der Familiennamen, Fortsetzung.  
W. Kruggeler. Die unverzeichneten Akten von Corvey im Erzbischöflichen Archiv Paderborn.

**Genealogie. Tijdschrift voor familiegeschiedenis. Jaargang 16, nr. 1, maart 2010.**

- R. van Drie. De twitterende genealoog.  
R. G. de Neve. Moeder van alle Indo-Europeanen. Over de rol van de Aziatische vrouw in de  
familiegeschiedenis van Indische Nederlanders.  
M. van Bourgondiën. Kohieren van de tiende penning. Een zestiende eeuwse bron voor Holland.  
H. Snel. Nazaten van Italiaanse schoorsteenvegers op zoek naar hun roots.  
K. Kuiken. Memorie, memoriecultuur en voorouderonderzoek.

**Waardeel. Drents Historisch Tijdschrift. Jaargang 30, nr. 1, 2010.**

- T. Rinsema. De hoevenummering in de gemeente Vledder.  
M. Goslinga. Assen op de kaart  
B. Hanskamp. De ruilverkavelingen in de jaren vijftig in Peize en omstreken.  
E. Brink. Nicolaas Johannes Roosenboom (1805-1880). Een romantisch schilder in zijn  
nadagen.

**Duvekoater. Tijdschrift voor regionale historie van de Historische Vereniging Gemeente Scheem-  
da. Jaargang 23, nr. 45, april 2010.**

- J.P. Koers. Drukkers van de Scheemder Courant  
J.P. Koers. Rondje Havenstraat, Scheemda in de jaren vijftig.  
J.J. Groenbroek. Rederijkerskamer Eloquentia  
J.P. Koers. De pioniers van het gehucht Niesoord.  
A. Zuiderveen. De Bickershorn (Westerlee) in de jaren dertig

**Kroniek. Tijdschrift Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. Jaargang 19, nr. 35, maart 2010.**

- G. Steenhuis. Verdwenen bewoning aan de Duitse grens tussen Zwartemeer en Barger-  
Compasuum.  
T. Engelsman. Het geheim van de Emmer burgemeester Jan Jacob Willinge of de raadsels rond  
de rechthoekige 'gracht'.  
G. van der Veen. Sporen uit de middeleeuwen.  
M. Bulte. De tolgaarder.  
H.D.J. Krikke. Tramhalte Amsterdamsche Veld.